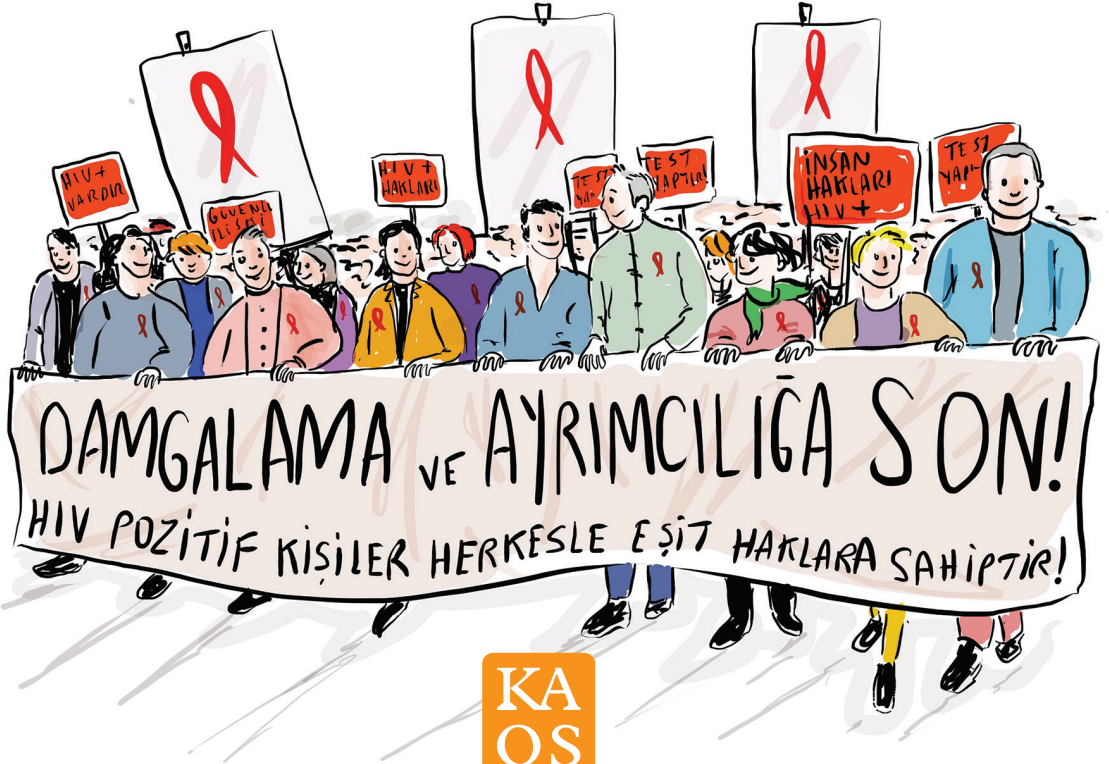

AIDS'Li İĞNE

AIDS'Lİ İĞNE

Hazırlayan: Defne Güzel
Yayımlayan: Kaos GL Derneği

Kaos GL Derneği

PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere-Ankara

Telefon: +90 (545) 340 82 28

Faks: +90 312 230 6277

E-posta: bilgi@kaosgldernegi.org

www.kaosgldernegi.org

www.kaosgl.org

Kapak Görseli: Aslı Alpar

Tasarım ve Baskı

Ceket Medya

Birinci baskı: Aralık 2020

Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL) tarafından hazırlanıp yayımlanan bu kitapçık parayla satılmaz. İnsan haklarının desteklenmesi ve ayrımcılıklara karşı bilgilendirme amaçlı etkinliklerde serbestçe kullanılabilir ve dağıtılabilir.

**ROSA
LUXEMBURG
FOUNDATION**

Bu broşür, Rosa Lüksemburg Vakfı'nın (RLS) katkılarıyla, Kaos Gey Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği tarafından hazırlanmıştır. Bu, yayın içeriğinin RLS'nin resmi görüşlerini yansıttığı anlamına gelmemektedir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş niyetine: Panik perdesini aralamak...	5
Başlarken: İğneyi maşa niyetine kullanmak	8
Hak savunuculuğu büyüktür HIV'den	11
Muhtar Çokar	
HIV'in insan hakları hali	19
Yasin ErKaymaz	
Sen kendini anlatmazsan başkaları seni anlatır, ama nasıl anlatır?	24
İhlale karşı adalet, ayrımcılığa karşı dayanışma	29
Hatice Demir	
Şov devam etmeli!	35
HIV'le yaşayanlar için HIV politikası	38
Yunus Emre	
Ne kurban ne de potansiyel katil!	43
Semih Özkarakas	
Görünmeyen cinsel şiddet türlerini gündemleştirmek	48
LGBTİ+ örgütleri anlatıyor	55
HIV Sözlüğü	65

Sunuş niyetine: Panik perdesini aralamak. . .

“Askeri imge ve metaforlar her şeyin velveleye verilmesine yol açar, tanımları aşırı derecede abartır ve hastaların toplumdan aforoz edilip damgalanmasına ciddi derecede katkıda bulunurlar.”

“Hayır, tıbbın “topyekûn” olması istenilir bir şey değildir (bu, savaşın topyekûn görülmesinden bile daha yıkıcı olur). AIDS’in yarattığı kriz de ‘topyekûn’ değildir. Biz istila altında değışiz. Beden bir muharebe alanı değildir. Hastalar, ne kaçınılmaz kayıplardır ne de düşman. Biz -tıp, toplum- önümüze çıkan her sorunla her vasıtayla savaşmaya yetkili değiliz... Onun için, bu metafor, yani askeri metafor hakkında son bir söz olarak, Lucretius’u hatırlatmak isterim: Askeri imgeleri, savaşları çıkaranlara geri postalayın.”¹

Susan Sontag’ın köşetaşı yapıtı “AIDS ve Metaforları” bu cümleler ile sonlanıyor. “AIDS krizi” denilen ve on yılları aşan dönem boyunca HIV ve HIV’le ilgili aklımıza gelebilecek her konu metaforların lanetli dünyasına hapsedildi. HIV denildiğinde aklımıza büyük bir panik gelmesi için tıp, devletler, medya ve toplum olarak biz elimizden geleni ardımıza koymadık. Ve sağlığa ilişkin neredeyse her metafor gibi HIV’e ilişkin metaforlar da meseleyi tıbbileştirdiği oranda toplumsallaştırdı, toplumsallaştırdığı oranda ise tıbbileştirdi. HIV’e dair bugün kurduğumuz neredeyse her cümle bu sarkacın yanlış ucunda durmayı bir şekilde beceriyor. B=B, yani Belirlenemeyen=Bulaştıramayan gibi bir tıbbi gerçeklik tam da ayrımcılıkla mücadele ederken işimize yarayacakken yeteri kadar inandırıcı bulunmuyor; ancak söz konusu ayrımcılığı bil-fiil yaratmak ve güçlendirmek olduğunda ise yirmi yıl öncesinin tıbbi verileri güncelmiş gibi yaygınlaştırılabilir. Söz konusu “hasta hakları” ve bunun en önemli parçalarından biri olan mahremiyet hakkı olduğunda ise ziyadesiyle toplumsal ve siyasal olan bu konu haklar perspektifinden soyutlanarak tıbbi olduğu öne sürülen bir panik iklimi devreye sokuluyor. Buna ise, kişilerin

1 Susan Sontag, *Metafor Olarak Hastalık – AIDS ve Metaforları*, çev. Osman Akinhay (Agora Kitaplığı, 2004), s. 198.

temel haklarını ihlal etmek için bir halk sağığı retoriğı eşlik ediyor. Günün sonunda hem tıbbi hem de toplumsal bir meseleye dönüşen HIV, her iki düzlem ve bağlamda da HIV'le yaşayanların aleyhine işleyecek bir düzeneğe hapsediliyor. HIV'le yaşadığını paylaşmak istemeyen insanların bilgileri mahremiyet hakkı pahasına paylaşılıyor; HIV'le yaşadığını söylemek, HIV'le yaşamaya dair damgalama perdesini aralamak isteyenlere ise sessizlik reva görülüyor.

Tam da böyle bir iklimde, ekseni ve bağlamı insan haklarına çevirmek amacıyla elinizde tuttuğunuz bu kitap ortaya çıktı. Defne Güzel'in yazı ve röportajlarından oluşan AIDS'li İğne, Defne'nin de deyimiyle "gece olunca sönen ışıkların" peşine düşüyor. Ve bunu yaparken HIV'in H'si anıldığında bizi esir alan panik duygusunu köşeye atıyor, HIV'le yaşayanları "toplum ve insanlık düşmanı kirli sapkınlar" olarak işaretleyen söylemleri bir bir deşifre ediyor. Bunu da HIV'le yaşayanlara, HIV'le yaşayanların haklarını savunanlara mikrofon uzatarak yapıyor. Zira; senkronik ve kronik olarak işleyen dışlama ve içirme mekanizmaları, HIV ve LGBTİ+ paniğini araç ve amaç olarak kullanmakta beis görmez. HIV paniği araçtır, çünkü HIV pozitif tanısı alan, hayatı lime lime edilen, öcü gibi gösterilen ve öldüğünde kireç kuyusuna gömülen Murtaza Elgin'in 80'lerin medyasında "M. Paniği" olarak yazılması bütün bir kimliği tanımlamaya dönük kelime öbeklerine dönüşür ve bu yolla panik, varoluşları hedef gösterme ve damgalamak için bir araca dönüşür. Bu tanımlama HIV paniğini yaratır, araçsallaştırır ve işkenceyi meşrulaştırmak üzere panikten beslenir. Bu panik aynı zamanda amaçtır; ulaşılması gereken bir merhaleyi işaret eder. HIV paniği, bu anlamda hedeftir de. Panik araçsallaştırıldığı ölçüde, yaratılmak istenen bir şeydir. Mitolojideki kendi kendini yiyen yılan Ouroboros misali, bir yandan hâlihazırda var olan HIV paniği araç olarak kullanılırken, diğer yandan bu düzenekler yoluyla toplumda bir HIV paniği yaratılmak istenir. Panik, başlangıcı ve sonu belirsiz bir döngü hâlini alır ve bu yolla meşrulaştırılır. Bu panik döngüsünden sıyrılabilmenin yolu ise; merkeze HIV'le yaşayanları almaktan geçiyor. HIV'i ne salt tıbbi bir konu ne de salt toplumsal bir mesele olarak ele almamaktan; ikisinin kesiştiği alanları HIV'le yaşayanlara hak ettikleri itibarı iade etmek üzere yeniden ve yeniden düşünmekten geçiyor.

Bu kitap tam da bunu yapmak için yola koyuluyor. Bir yandan yine Defne Güzel'in hazırladığı; Kaos GL ve 17 Mayıs Derneklerinin HIV'le Yaşayan LGBTİ+'ların İnsan Hakları Raporu ile birlikte okumanızı önerdiğimiz bu kitapta hikayeler, dertler, eleştiriler, hayaller ve mücadeleyi göreceksiniz. HIV'in Türkiye'deki çetrefilli tarihinden, güncel tartışmalara; ayrımcılığın yakıcı etkisinden

den hem LGBTİ+ örgütlerine hem de HIV örgütlerine ayna tutma girişimleri-ne çok sesin hikayesini dinleme fırsatı yakalayacaksınız.

HIV'le yaşayanların mahremiyet hakkının adeta bir toplumsal hezeyanla ihlal edilmesine karşı elimizi taşın altına koyma girişimlerimizin bir adımı bu kitap bir yandan da. Kaos GL olarak, HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların örgütlenme, kendi hikayelerini anlatma mücadelelerine omuz vermek; HIV'i kendi dışımızdaki değil tam içimizdeki bir mesele olarak görme irademizin de bir yansıması. Örgütlediğimiz çalıştaylar, etkinlikler, toplantılar, medya ve sosyal medya kampanyaları, haberler, röportajlar, söyleşiler dizisinin bir diğer halkası...

Bu kitabı HIV'le yaşadığı için musibetlerin en büyüklerinden görülen, damgalamanın en ağır biçimini yaşayan LGBTİ+'lara ithaf ediyoruz. Hikayelerimizi paylaşma, birbirimizin elinden tutarak başka bir dünyayı birlikte inşa etme arzusuyla...

İyi okumalar!

Yıldız Tar

Kaos GL Medya ve İletişim Program Koordinatörü

Başlarken: İğneyi maşa niyetine kullanmak

Seksenlerin ortasında başlar AIDS'li iğnenin yolculuğu. Dillere destan olan, yüreklere korku salan bir yolculuk... Herkes bilir elbet iğnenin hikayelerini. Herkes bir yerde bir şekilde duymuştur illaki. Yine de bilen bilmezlikten, duyan duymazlıktan gelir.

Bir korkutma aracıdır AIDS'li iğne. Gösterilen sopadır. Mahallelinin parano-yası, toplumsal hizayı sağlamanın en dehşetengiz yöntemidir. Doksanlara geldiğimizde iğne, pek bir sinema sever. Onun herhangi bir sinema koltu-ğunda oturup keyfine baktığından emin olabilirsiniz. Göremezsiniz, kanıtla-yamazsınız ama korkular yalanı gerçek eder. İnanırsınız, yemin edebilirsiniz onun orada olduğuna. Oturtmaz sizi, içine eder iki kurşuluk film zevkinizin. Tam da lubunyaların sosyalleşme alanının sinemalar olduğu bir dönemde orada olması ne tuhaftır değil mi iğnenin? Toplum öyle düşünmüş, bize de kabul etmek düşer.

Gece olunca ışıklar söner. Müzik başlar. AIDS'li iğne bu sefer barlardadır. İçmeyi, dans etmeyi sever. Bar tuvaletlerinde görür işini. Sahi, gerçekten oralarda mıdır iğne? Yoksa birileri alkol içmemizi, dans etmemizi mi iste-mez? En çok hangi içkiyi sever? Şimdi iğne oralarda diye artık gidilmemeli mi barlara? Dans edilmemeli mi? Şişenin dibi görülmemeli mi? Gidilmemeli, edilmemeli, görülmemeli elbet. Alkol de kullananı da kötüdür çünkü. Tıpkı sinemadakilerin kötü olduğu gibi. Ben demiyorum, toplum öyle diyor.

Banklarda uyur AIDS'li iğne. Evinden uzakta, yatacak yeri yok malum. Sey-yah olup şu alemi gezendir o. Dikkatlice bakmadan oturmamalı kimse bank-lara. Şişesi yanında, üzerinde eski bir palto... İyi bir çocuk olursanız belki iğnesini bile görebilirsiniz. Sahi, AIDS'li iğneden başka kim uyur banklarda? Evsizler, yersizler, yurtsuzlar. AIDS'li iğne de orada mı uyur gerçekten? Yok-sa bu yatacak yeri olmayanlara dair oluşmuş sınıfsal bir nefretin kurmaca yalanı mıdır?

Milenyuma geldiğimizde işler değişir. Virüsün bile bilgisayarlara taşındığı bu dönemde doğal olarak sosyal medyanın başına geçer iğne. Yolculuğuna internet siteleri, whatsapp grupları arasında devam eder. Muz kabuğunda ülke ülke de dolaşabilir, bir şişe kolanın içinden de çıkabilir. Her an birilerinin gelen kutusuna iğnenin yolculuğuna dair bir mesaj düşebilir. İğne artık her yerdedir. Kim bilir belki bir gün bir selfie bile atabilir.

AIDS'li iğne her zaman bir köşe başındadır. Kim hizaya gelmeyense, kim ayıplanansa, kim ötekiyse onun ya yanında ya yöresindedir. Evsizlerin, eşcinsellerin, travestilerin, orospuların, alkoliklerin, bağımlıların ve daha nicelelerinin zoraki arkadaşıdır. Siz arkadaş olmak istemerseniz de toplum onu sizinle arkadaş eder. Çöp çatar. Koynunuza sokar. Size siz olduğunuz için gösteremediği ya da daha fazla göstermek istediği kötülüğü iğneyi maşa niyetine kullanarak gösterir.

İğnenin meşhur bir sözü vardır. Sözünü bir not kağıdına yazmıştır ve yolculuğu boyunca o kağıdı hep yanında taşır. Söylemenin tam zamanı: GERÇEK DÜNYAYA HOŞ GELDİN. ARTIK AIDS'LİSİN!

Benim arkadaşım olur AIDS'li iğne. Bir dönemler korktuğum şimdilerde halinden anladığım, deli sanılan, kurbanları kurban etmek için kurban edilen arkadaşım. HIV ile yaşadığım için beni de kendisinin azmettiricisi sanılan arkadaşım. Oysa beş yıl önce tanıştık biz. Romantikti. Bir arabanın içinde denize karşı hem hal olduk. Yıllar boyu beraberce düştük kalktık, kurduk kurguladık, birine batmak şöyle dursun çuvaldızdık, kendimize battık. Onun hakkında atıp tuttular, benim hakkımda atıp tuttular. Toplum görevini yaptı. Biz sustuk. Sonuçta insanların ağız torba değil ki büzesin.

Arkadaşımla ben düşündük taşındık ve yeniden bir yolculuğa çıkmaya karar verdik. Tıpkı eski günlerdeki gibi.

Bu sefer AIDS'li iğne bir kitap, bir dosya konusu olarak girecek hayatlarımıza. Bir tıkla tanıyacağız onu. Öğreneceğiz işin aslını astarını ve iğnenin yeni maceralarını. Avukatlara, hekimlere, sivil toplum kuruluşlarına, arkadaşlarına, bana, sana, devlete batacak iğne. Soracak birer birer insanların dertlerini, anlatacak kendi derdini. Bir takım merak ettiklerimiz var. HIV ile yaşayanlar statülerini paylaşmak zorunda mı? 80'lerde neler yaşandı? HIV ile yaşayanlar gerçekten var mı? HIV ile yaşayalar nasıl ayrımcılıklara maruz kalıyor? HIV ile yaşayanlar ne talep ediyor?

Bütün bu soruları ve bunlardan daha fazlasını not edeceğiz, cevaplandıracağız, yazacağız ve herkes için okunmaya bırakıyor olacağız. Bu yazı dizisiyle arkadaşım AIDS'li iğne ve ben sizlere başka başka bakış açıları, bambaşka bir bakış açısı sunacağız. İğnenin milenyum yolculuğu kaldığı yerden devam edecek ama bu sefer bir gözün değil, her gözün gördüğü konuşulacak. İğnenin masumiyetini, ahlakçı zihniyetin hinliğini konuşarak girdiğimiz bu yolda üzerinde düşünmeye değer bir cümleyle soluklanalım. Karşınızda; AIDS'li iğne!

Hak savunuculuğu büyüktür HIV'den

• Muhtar Çokar

AIDS'li İğne yazı dizimizde bugünkü konuğumuz Muhtar Çokar. Türkiye'deki HIV aktivizminin öncü isimlerinden Çokar, hekimliği ile hak savunuculuğu birleştiren birisi. Yirmi beş yıldan beri İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı'nda (İKGV) çalışıyor.

Çokar ile Türkiye'deki HIV aktivizminin tarihini, aktivizmdeki evreleri, İKGV çatısı altında başlayan Kadın Kapısı'nı, HIV hareketindeki politik değişimleri ve muhafazakarlaşmayı konuştuk.

- **HIV meselesine dair yirmi beş yılı aşkın bir deneyiminiz var. Bu deneyim perspektifiyle HIV'i bazı tarihsel evrelere ayırıyorsunuz. Bu evrelerden bahsedebilir misiniz?**

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı'nda yirmi beş yıldan beri çalışıyorum. Bu evrelendirme bir sivil toplum çalışanı ve hekim olarak alandaki gözlemlerimin ve deneyimin bir sonucu. Tabi ki başka perspektiflerden bambaşka tarihsel sınıflamalar da yapılabilir. Örneğin HIV ile yaşayan bir kişi süreci muhtemelen çok farklı değerlendirecektir ve tüm süreci bir damgalama, ayırmacılık ve hizmetlere ulaşım savaşı tarihi olarak görecektir. Türkiye'nin otuz beş yıllık HIV geçmişinin yirmi beş yılında ülkenin HIV'e verdiği yanıtın bir bölümüne tanıklık ettim. HIV konusunda önleme ve savunuculuk alanlarında çalışırken alandaki değerlerin zaman içinde değiştiğine şahit oldum ve bu değişim bazen değerler sisteminin tümüyle başka bir değerler sistemine evrilmesiyle ya da dönüşmesiyle gerçekleşti. Benim HIV'e verilen yanıtı evrelere ayırmamın çıkış noktası bu dönüşüme tanıklık etmiş olmam. Tabi ki bu bir tarih ya da bilimsel bir çalışma değil, bir sivil toplum çalışanının gözlemleri. O yüzden toleransla bakılması gerektiğini düşünüyorum. Yanlış ve düzeltilmesi gereken yanları mutlaka vardır.

1981 dünyada ilk vakaların saptandığı yıl. 1985'e dek Türkiye'de HIV vakası yok. Bu aralık, evreler öncesi bir dönem. Bu dönemde HIV enfeksiyonu yavaş yavaş Türkiye'nin gündemine giriyor. HIV enfeksiyonu diğer ülkelerdeki ve

özellikle ABD'deki vakalar sayesinde tanınmaya başlıyor. HIV'e eşlik edecek ayrımcılık tohumları da HIV'in bir eşcinsel hastalığı olduğunun yayılmasıyla bu dönemde atılıyor.

İlk evre olarak kabul edebileceğimiz dönemin 1985 yılında Türkiye'de saptanan iki HIV vakasıyla başladığını ileri sürmek mümkün. Bu evre başlıca aktörlerinin medya ve hekimlerin olduğu bir vesayet dönemi. HIV'in öznelere diyebileceğimiz HIV'le yaşayanlar ön planda değiller. Bu evrede medyadaki ayrımcılık çok yoğun ve HIV'in bir eşcinsel hastalığı olduğu yönünde önyargı hemen her haberde ön plana çıkartılmış durumda. Hekimler ise tedavi sundukları için bir anlamda zorunlu olarak ön plandalar. Bu evrede ben bir hekim olarak ayrımcılık yapan kısımda yer alıyordum. Hepimizde bir korku ve bilgi eksikliği hakimdi. Türkiye'de HIV salgınının çok başlangıcında olmamıza karşın işin sansasyonel yönüyle daha çok ilgilendik, salgını önlemeye daha az çaba gösterdik.

LGBTİ+'lar HIV ile yaşayan nüfusun içinde bir azınlık durumunda olsalar bile HIV enfeksiyonunun bir eşcinsel hastalığı olduğu vurgusu hakimdi. Bu vurgu LGBTİ+ hareketinin önleme çalışmalarına temkinli yaklaşmasına yol açarak bir ölçüde bireylerin tanı ve tedavi olanaklarına ulaşmasını da engellemiş oldu. HIV'le yaşayanlar kendi haklarında söz sahibi değildiler, sağlık hizmetlerine ulaşmakta ise büyük engellerle karşılaşıyorlardı. HIV enfeksiyonuna özel tedavi çok pahalıydı. İnsanların yan etkileri çok olan ilaçları çok sayıda almaları gerekiyordu ve zamanımızın ilaçlarından çok daha fazla yan etkileri vardı. HIV tedavisi sosyal güvence kapsamına dahil olabilse bile resmi kuruluşlarda bir direnç söz konusuydu. HIV ile yaşayanların diğer hastalıklarının tedavisi ise tam bir sorun alanı halindeydi. Genellikle klinikler HIV ile yaşayanlara hizmet sunmaktan kaçınıyorlardı. Sıradan bir hastalık için ameliyat olacak yer bulmak, doğum yaptırmak, diş tedavisi olmak tam bir sorundu. Tedavilerdeki gecikmelerin ölümler dahil çok ciddi sonuçlarına tanık oluyorduk.

Bu evre Sağlık Bakanlığı'nın ilk önlemleri aldığı evredir aynı zamanda. Ameliyat öncesi zorunlu testler, kan kontrolleri, tek kullanımlık enjektörler bu evrede gündeme geldi. Geriye dönüp bakıldığında bu evrenin bir fırsatlar evresi olduğunu ancak iyi kullanılmadığını söylemek mümkün. Bizim gibi hastalığın artış hızının az olduğu yani salgının düşük seyirli olduğu toplumlarda bu evredeki önleme çalışmaları çok önemli. Özellikler de anahtar grup (key groups) adını verdiğimiz grupların HIV yönünden güvenli davranış sergilemeleri de önemli. Bu grupların davranışlarının surveyans adı verdiğimiz bilimsel araştırma yöntemleriyle izlenmesi gerekiyor ve önleme için ne yapılması gerektiğine karar verilmesi gerekiyor. Örneğin damar içi madde ba-

ğimluları enjektör değiştiriyor ve ayrımcılığa uğruyorlarsa enjektör değişim programlarının başlatılması, ayrımcılıkla m¼cadele edilmesi ve bu insanların sağlık hizmetlerine kabul¼ gerekiyor. Güvenli cinsel davranış a¼ısından da bu t¼r ¼alıřmaların farklı gruplara y¼nelik uygulanması ve grupların desteklenmesi ¼ok ¼nemli.

● **İkinci evre ne zaman ve nasıl başladı?**

1991 yılında ise ikinci evre başladı. Bu evreye “toplumsal yanıt” diyorum. Bu evrede sivil toplum kuruluşlarının ¼nemli akt¼rlerden biri haline gelmesi ve benim de bu kanaldan alana dahil olmam tanımlamamda belirleyici oldu sanırım. İkinci evre alanın sivilleşmesi olarak da tanımlanabilir bir ¼l¼de. Yani medya ve sağlığın ¼nc¼l¼ę¼n¼n, sivil toplum kuruluşlarınca yer değiştirmesi. Birinci evrede alanda etkin olan sivil toplum kuruluşları daha ¼ok ¼reme sağlığı alanında ¼alıřtıklarını ifade eden sivil toplum kuruluşlarıydı. Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların, ¼reme sağlığı alanının ¼nemli bir par¼ası olduğunu kabul etseler de HIV en ¼ncelikli g¼ndem maddeleri değildi. HIV ile yaşayanların hizmetlere ulaşımı, anahtar gruplarla ¼alıřma, ayrımcılıkla m¼cadele benzeri en temel ¼alıřmalar bile s¼z konusu değildi. İkinci evrenin belirgin ¼zelliklerinden biri bu d¼nemdeki HIV’e ¼zel y¼nelimleri olan sivil toplum kuruluşları oldu. AIDS’le M¼cadele Derneği’nin (AMD) 1991 yılında İzmir’de, AIDS’le Savaşım Derneği’nin (ASD) 1992 yılında İstanbul’da kurulduğunu biliyoruz. Bu kuruluşlar doğrudan HIV enfeksiyonuna y¼nelik ¼alıřan sivil toplum kuruluşlarıydı. İki dernek birbirinden işleyiş ve yapı bakımından ¼ok farklı olsalar da her ikisinin de başkanları Sağlık Bakanlığı ¼zerinde ¼ok etkileri olan akademisyenlerdi. ¼zellikle ASD t¼m hekimlerin ¼ye olmaya ¼alıřtıęı prestijli bir dernekti. T¼rkiye genelinde on yedi şubesi vardı. Bu dernekler hem ¼nleme hem de HIV ile yaşayanların hizmetlere ulaşımı i¼in ¼alıřıyorlardı. HIV ile yaşayanlar seslerini b¼y¼k ¼l¼de bu STK’lar tarafından duyuruyordu ve savunuculuk bu STK’lar ¼zerinden y¼r¼yordu. İzmir’de kurulan AIDS ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Derneği ve Hacettepe ¼niversitesi b¼nyesindeki Hacettepe ¼niversitesi AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi (HATAM) bu d¼nemde etkili STK’lar arasındaydı. ¼nleme alanındaki ilk ¼nc¼ ¼alıřmalar da bu evrede başladı. Alandaki STK’ların gen¼lere ve toplum geneline y¼nelik ¼nleme etkinlikleri, benim de bir ¼alıřanı olduğum İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı’nın seks iř¼ilerine y¼nelik ¼alıřmaları bu evrede ger¼ekleřti. ¼alıřmalar b¼y¼k ¼l¼de uluslararası fonlar kullanılarak y¼r¼t¼l¼yordu. İlk evrede daha ¼ok ¼reme sağlığı alanında etkin olan ABD’nin yardım kuruluşu USAID yerine ikinci evrede Birleşmiş Milletlerin bir birimi olan UNAIDS’i, Avrupa Birliği’ni (AB) ve daha sonra da

The Global Fund'ı destek kuruluşları olarak tanıdık. Ulusal AIDS Komisyonu'nda Türkiye Aile Planlaması Derneği'nin öncülüğünde AB fonu aracılığıyla kuruldu. Komisyon bir dönem kamu ve sivil alan arasında iletişimi gerçekleştiren, Türkiye'nin HIV'e verdiği yanıtı planlayan önemli bir kuruluş olarak işlev gördü. Bir önceki evredeki salgının kısa sürede yaygınlaşacağı inancı bu evrede de hakim olmasına karşın salgının hızı her ne kadar sayılar artmaya başlamış olsa da bu devrede de düşük kaldı. İkinci evrenin olumlu gelişmelerinden biri anahtar gruplarla çalışmalara önem verilmesidir. Her ne kadar günümüzde bile HIV'e özel gelişmiş bir salgın izleme mekanizması, yani sörveyans sistemi oluşturulmamış olsa da anahtar grupların önemi ikinci evrede kavranmış oldu. Şimdi anahtar grup diyoruz ama o dönem riskli grup diyorduk, sonra fark ettik ki grup riskli değil risk altında ve savunmasız grup demeye başladık. HIV'in yayılmasında önemli etkenlerden biri olan çok partner değiştiren ancak güvenli cinsel davranışta da bulunmayan gruplar yani anahtar gruplar önem kazandı. Bu gruplara yönelik ayrımcılığın önlenmesi, bireylerinin önleme, tanı ve tedavi olanaklarına ulaşımını destekleyen programlara öncelik verildi. İlk test merkezleri de bu dönem kuruldu. Büyük ölçüde Avrupa Birliği ve The Global Fund tarafından sağlanan destek 2008 yılına gelindiğinde sonlandı. Bu tarihten sonra salgın hız kazanmaya başlamış olsa da Ulusal AIDS Komisyonu toplanmadı, Sağlık Bakanlığı'nın öncelikleri arasında HIV alt basamaklara düşmeye başladı, STK'lar etkinliklerini kaybettiler ve toplumdaki ilgi de azalmaya başladı.

- **İçinde bulunduğumuzu daha önce söylediğiniz üçüncü evreyi nasıl tarifliyorsunuz?**

İçinde bulunduğumuz üçüncü evre yani 2008 sonrası bir duyarsızlaşma dönemi olarak izlenebilir. Sayılar yükselirken kimsenin aldırmadığı bir dönem bu. Bu evrede artık pozitif gruplar sahaya çıkmaya başladı. Bazılarının kuruluş tarihleri ilk evrenin sonunda olsa da Pozitif Yaşam, PODER, Pozitif-iz gibi dernekler bu dönemde etkin olmaya başladı. HIV ile yaşayanlar etkin özneler olarak HIV'e verilen yanıtta yer almaya başladılar. HIV ile yaşayanlar aracısız seslerini duyurmaya başladılar. Hekim ağırlıklı vasi dernekler bu dönemde kapandı. Kilit gruplarla olan çalışmalar azaldı. Önemli ve olumlu bir gelişme olarak yeni evrede yeni aktörler HIV'e yanıtta aktif rol almaya başladı. Her ne kadar daha önceki devirlerde örtük de olsa zaman zaman önleme etkinliklerine yer açan LGBTİ+ örgütleri HIV'i açık olarak sorunsallarının bir parçası haline getirmeye başladılar. Bu çok olumlu bir şey. Kaos GL bu doğrultuda öncü bir kuruluş. Yine bu dönemde seks işçilerinin de HIV'in önlenmesini dert edinen örgütleri oldu. Günümüzde tanı alan sayısı giderek

artıyor, salgın hız almaya başladı ve buna rağmen Sağlık Bakanlığı öncelik sıralamasında HIV'e hala alt sıralarda yer veriyor, toplumun ilgisi azalmış durumda, önleme çalışmaları istenen düzeyde değil, anahtar gruplar ihmal edilmiş durumda. Yani iş ciddileşti ancak ilgilenmiyoruz. Yine de eskiyle karşılaştırıldığında HIV ile yaşayanlar tedavi hizmetlerine daha yaygın ve kolay erişiyorlar, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanmış tedavi protokolleri mevcut, ilaca erişim eskisine kıyasla çok yaygın ve kolay, anonim test merkezleri önemseniyor ve sayılarının çoğaltılması isteniyor. Tabi bir de yaşamın kendisindeki dönüşümlerin etkisi söz konusu. Örneğin seks işçilerinin çalışma koşulları değişti. Partner değişimini kolaylaştıran teknolojik gelişmeler önleme çalışmalarındaki geleneksel yöntemleri geçersizleştirmeye başladı. Bu gelişmeler değerler sistemimizi de etkiliyor ve resmin bütününe yeniden değerlendirmemizin gerekliliğini bize hatırlatıyor.

- **Bahsettiğin kilit grup çalışmalarında Kadın Kapısı'na evrilen bir süreç var. Bu süreç nasıl gelişti ve senin motivasyonun bu süreçte nasıldı?**

Kadın Kapısı 1994 yılında Kahire Nüfus Konferansı'ndan sonra başlattığımız bir çalışma oldu. Kahire Nüfus Konferansı bize üreme sağlığı alanında üremeden daha fazlasının olduğunu öğreten bir toplantı. 1996 yılında seks işçilerinin güvenli cinsel davranış kazanmalarını destekleyen programımızı başlattık. Anahtar gruplarla çalışılması gereken bir dönemdi bu ve bu gruplardan biri de seks işçileriydi. Biz o dönem hep aile planlaması projeleri kapsamında kadınlara ulaşıyorduk. Seks işçilerinin de HIV'in önemli bir sorun olması nedeniyle çalışmalarımıza kolayca destek vereceğini sanıyorduk ama ilk aşamada duvara tosladık. Seks işçileri için sağlıkları gündemlerinin ilk basamağındaki bir sorun değildi. Çoğu kayıtsız olarak güvensiz koşullarda çalışan seks işçileri kondom için pazarlık edecek durumda değillerdi. Damgalanma, dışlanma ve ayrımcılık had safhadaydı. Bizim eğitimlerimizi önemseyecek durumda değillerdi. Sonra bir şekilde iletişim kurduk, tanıştık. Seks işçilerinin önce sosyal hayatları desteklenmeliydi. Bu yüzden bir toplum merkezi kurduk. Burada sağlık çalışmalarının yanı sıra hukuki desteğe nasıl erişilebileceği, şiddetle nasıl başa çıkılabileceği konusunda seks işçilerini destekler çalışmalar yaptık. Kurduğumuz merkeze Kadın Kapısı adını verdik. Çok yer değiştirdik. Bir dönem Kadın Kapısı'nı mobil hale bile getirdik ve bir minibüs olarak Kadın Kapısı'nı sokakta çalışan seks işçilerine ulaştırdık.

Kadın Kapısı giderek gelişmeye başladı. Kendi gereksinimleri doğrultusunda kurumsallaşmasının gerekliliğine karar verdik arkadaşlarla ve Kadın Kapısı dernek kimliği kazandı. Çalışmalar yavaş yavaş sağlık alanından ve destek

alışmalarından hak savunuculuğuna evrilmeye başladı. Şimdi olduğu gibi trans kimliklere yönelik nefret, cinayetlere ulaşan boyuttaydı ve nefret cinayetlerinin önlenmesi başlı başına amaç haline geldi. Yine de çok uzun soluklu bir dernek hayatı olamadı. Kadın kapısı kadın ve trans seks işçilerine yönelik karma bir yapıda olsa da kadın seks işçileri giderek azınlıkta kalmaya başladılar ve katılımları giderek azaldı. nc evredeki gelişmeler nihayetinde bizi de etkiledi. Bu dönemde İKGV'nin de politikaları ve yönü değişti, başta mltecı akını olmak üzere yeni öncelikler devreye girdi. Bu arada seks işçiliği deneyimi de değişti. Seks işçiliği internet aracılığıyla yürütülen diğital bir nitelik kazanmaya başladı. Eskiden seks işçilerine somut mekanlarda ulaşmak mümkün olabiliyorken diğital ortamlar önem kazanmaya başladı. Yıllar sonra Kadın Kapısı'nın etkinliğini değerlendirdiğimizde ulaşabildiğimiz kilit gruplar arasında HIV yayılımının en az olduğu grubun Kadın Kapısı aracılığıyla ulaşılan seks işçileri olduğunu gördük. Bu çalışmalarımız seks işçileri tarafından gerçekleştirildi. Başarı tabı ki onların başarısıdır.

- **HIV çalışmalarının yanı sıra, HIV meselesine olan politik yaklaşımın nasıl gelişti?**

Vakıf olarak çıkış noktamız siyasi değil sağlıklı. Buna rağmen siyasi bir gruba yanımızda bulduk. Seks işçiliği her ne kadar özneleri çoğu zaman bilincinde olmasalar da politik bir alandır. Seks işçiliği bazı hallerde bir hayatta kalma stratejisidir, toplum da seks işçilerinin bu stratejisini bir karşı strateji ile karşılar. Seks işçileri kolayca kaçmakla, ahlaksızlıkla suçlanır ve bu durum politik bir mücadeleye dönüşür. Biz de toplumun ahlaki değerleri ile karşılaştık ilk zamanlar. Seks işçiliğini desteklemekle sulandık. Oysa böyle bir derdimiz yoktu. Desteklediklerimiz seks işçileriydi. Ahlaki değerlere karşı koymak kolay ancak daha ciddi dertler var. Özellikle transların bir var oluş mücadelesi var. Süreç içinde transların dertleri bizim de dertlerimiz haline kaçınılmaz olarak geldi. Kadın Kapısı dönem dönem hak savunuculuğu yaptı. Hatta HIV'in önlenmesi zamanla programın küçük bir parçası haline geldi.

HIV'in politik yönü daha da zengin. Bunu en başından beri biliyoruz. Yine de HIV ile yaşayanlar homojen bir grup değil. Tedaviye ulaşım savunuculuğunda bir araya gelebiliyorlar fakat kendi ilerinde yekvücut değerler. Bu anlamda HIV meselesinde politik ortamı değerlendirmek pek de kolay değeril. Çünkü zel yaşam da bir politika konusu, devletin insanlara nasıl ve ne şekilde müdahale ettiği de bir politika konusu. Ayrımcılık, işe alınmama, özel sigortaların HIV pozitiflere yarattığı sıkıntılar, kendi başına hepsi bir politika konusu. Bunları anlamak, değerlendirmek ve çözüme ulaştırmak gerekiyor.

- **Geçmişten günümüze HIV hareketinde ne gibi politik değişimler gözlemliyorsunuz? Muhafazakarlaşma HIV hareketine nasıl yansdı?**

HIV alanında önceleri bir vesayet söz konusuydu. Asıl aktörler, yani HIV ile yaşayanlar, HIV'in özneleri görünür değildiler. Zamanla hekimlerin vesayetinden çıkıp politik öznelerin meselesi haline geldi HIV. Bu önemli bir şey. Örgütlerin sayısı çok az. Pozitif örgütlerin, seks işçilerinin örgütlerinin sayılarının artması gerekir. Olumlu bir örnek olarak, LGBTİ+ örgütleri HIV hakkında çok daha rahat konuşabiliyorlar. Bu da çok önemli bence.

Muhafazakarlık ise hep vardı ama biçimi değişti. Mesela LGBTİ+'lara bakışta bir değişiklik yok. Seks işçilerine bakışta da bir değişiklik yok. Ayrıca işleri olumlu hale getirmek doğrultusunda bir politika da yok. Bu muhafazakarlaşma politik anlamda Ulusal AIDS Komisyonu'nun da sonunu getirdi. Anahar gruplara yönelik çalışmalar son buldu. Muhafazakarlığın olumsuz etkilerini burada görebiliyoruz. Öte yandan bilimin ilerleyişi bir şekilde takip edildi ve geçmiş yıllara bakışla tanı almak, ilaca ulaşmak daha kolay hale geldi. Bu noktada Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen olumlu çalışmaları da görebiliyoruz. Tedavi hizmetlerinin sunulmasını düzenleyen ve gerçekleştiren Sağlık Bakanlığı bu alandaki en önemli aktör. Tedavinin standartlaşması, tedavi hizmetlerinin yaygın ve ulaşılabilir hale gelmesi, ilaca ulaşımın kolaylaşması, hatta dünyadaki gelişmelerin kısa sürede ülkemize yansması Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirildi. Sağlık Bakanlığı 2019 yılında Türkiye HIV/AIDS Kontrol Programı'nı (2019-2024) yayınladı.

- **HIV ile yaşayanların uğradığı ayrımcılıkların önlenmesi için ne gibi çalışmalar yürütülmeli? HIV hareketi bahsettiğimiz muhafazakarlaşmaya rağmen ne gibi kazanımlar edildi?**

Yirmi beş yıl evvel HIV ile yaşayan bir kişinin durumunu açıklaması felaket sayılıyordu, tesadüf eseri tanı almışsa ilaca erişiminde zorluklar oluyordu, eşlik eden sağlık sorunlarında sağlık kuruluşlarından dışlanıyorlardı, HIV enfeksiyonu ve AIDS zaten bir "eşcinsel hastalığıydı", bu insanlar da toplumdan dışlanmalıydı. Şimdilerde sağlığa erişimin iyiye gittiğini düşünüyorum. HIV enfeksiyonu normalleşme yolunda. Bunda sağlık kuruluşlarının ve medyanın etkisi var. Sosyal medyada yapılabilecek çok şey var. Çünkü bu iş medyada başladı ve ayrımcılığın önlenmesi yine medyada mümkün olabilir.

Ayrıca dinamikler değişti. Seks işçileri eskiden yalnızca destekleniyordu. Şimdi örgütleniyorlar. Anonim test merkezleri açıldı ve tedaviye erişim arttı. HIV belki sağlık politikalarında bir öncelik olarak yer almıyor ama yine de

tedavide etkinlik ve kapsayıcılık, salgının sınırlanması önemli bir kazanım oldu. Bu anlamda PrEP ve PEP'e yönelik politikaların gündeme gelmesi de oldukça önemli bir faktör.

- **Son olarak sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?**

Ayrımcılığı saptamak ve teşhir etmek önemli. Bu ayrımcı davranışları teşhir etmek toplum sağlığının desteklenmesi adına önemli. Riskli davranışta bulunan ne kadar çok kişi test yaptırıp, tedavi hizmetlerine ayrımcılık yaşamadan, dışlanmadan ulaşırsa salgının önlenmesi de o ölçüde başarılı olacaktır.

HIV'in insan hakları hali

• Yasin Erkaymaz

“AIDS’li İğne” yazı dizimizde bugünkü konuğumuz Yasin Erkaymaz. On beş yıldır HIV alanında aktivizm yürüten Erkaymaz, Pozitif-İz Derneği’nin de kurucularından. Erkaymaz ile HIV alanındaki değişim dönüşümü, bir insan hakları meselesi olarak HIV’i, Pozitif-İz’in çalışmalarını ve dayanışmanın önemini konuştuk.

• **Uzun zamandır HIV meselesinin içerisinde ve bu konuya dair çalışmalar yürütüyorsun. Geçmişten günümüze HIV meselesinde ne gibi değişimler gözlemliyorsun?**

15 yıldır HIV alanında elimden geldiğince gerek bireysel gerek örgütlü olarak birçok çalışmada yer aldım. Kötümser bir tablo çizmek istemiyorum fakat gerçekçi bir bakışla da değerlendirmek istiyorum, bunu yapabilmek gerçekten zor... Mesela daha çok dernek var bu alanda çalışan, ya da bu alanı önemseyen. Geçmişe nazaran daha çok, rahat ulaşılabilir test merkezleri ve proje çalışmaları var. Yerel yönetimlerin muazzam katkıları olmaya başladı. Fakat gelin görün ki HIV’e dair fobinin, ayrımcılığın ve ötekileştirmenin iyileştirilmesi adına henüz büyük bir yol kat edemedik. Birçok kurum ve dernek yıllar içerisinde HIV ile ilgili değerli çalışmalar gerçekleştirdi. Fakat bu tek başına yeterli olmuyor. Kat edemediğimiz yolun tek sorumlusu sivil toplum kuruluşları değil bence. Sivil toplumun hatalı, eksiz ve yetersiz çalışmaları ya da çalışmalarını iyi kurgulayamadıkları argümanları yanıltıcı olur.

Durumun özü şudur; HIV alanında çalışan kurumların eğitim ve farkındalık yaratma çalışmaları devlet ve hükümetler tarafından, karar vericilerce desteklenmedikçe, bunun için hususi bir bütçe ayrılmadıkça yapılmış, yapılan ve yapılacak olan tüm çalışmalar, hep toplumun kitlesel bir kısmına ulaşacak ve toplumunun merkezine ulaşmayacak diye düşünüyorum. Yani devletin sağlık politikaları çerçevesinde ücretsiz test ve tedavi sağlaması elbette ki önemli ama kesinlikle yeterli değil.

Şu an HIV ile yaşayanların sayısında büyük bir artış olduğu aşikar. Ülkemizde yılda neredeyse yaklaşık 5000 kişi tanı alıyor, bununla ilgili herhangi bir devlet otoritesi tarafından somut bir, eğitim ya da farkındalık çalışması göremiyoruz ne yazık ki.

- **HIV ile yaşayanların desteklendiği ve bu konu üzerine çalışmalar yürütüldüğü bir derneğiniz var, Pozitif-iz. Bize Pozitif-iz'in hikayesinden bahsedebilir misin?**

Alanda uzun yıllardır, aynı benim gibi kişisel ya da örgütlü aktivizm deneyimleri olan arkadaşlarımız ile kurduğumuz bir dernek. Bazen aynı amaç için yola çıktığınız kişilerle fikirleriniz, bakış açılarınız ve değerleriniz çatışmaya başlar. Sanırım sivil toplum alanında sıklıkla yaşanıyor bu. Böylesi bir süreç yaşayıp Pozitif Yaşam Derneği ile yollarımızı ayırdık. Arkadaşlarımızla sohbetlerimiz sırasında yeni bir girişimde bulunabilir miyiz diye konuşmaya başladık. Önce inisiyatif olarak kurulalım dedik. Pozitif İz Sivil Toplum Girişimi olarak 2016 Ekim ayı gibi faaliyetlerimize başladık.

2018 Nisan ayında da resmi dernek statüsünü alarak çalışmalarımızı sürdürdük ve sürdürmeye devam ediyoruz. Üyelerimiz arasında doktorlar ve akademisyenler dahil birçok meslek grubuna mensup kişiler bulunuyor.

Pozitif-iz 2016'dan beri tüm faaliyetlerini gönüllülük esası ile sürdürüyor. Amacımız büyümek koskocaman bir yapı olmak değil. Yani büyüyelim ve birçok kişiyi istihdam edelim, çok paramız olsun, onu da yapalım, bunu da yapalım, gibi bir misyonumuz yok. Az, öz ama gerçekten birilerinin hayatını değiştirecek dokunuşlarımız olsun istiyoruz. Hayatına dokunduğumuz insanların güçlenmeleri, yok sandıkları öz saygılarını tekrar hatırlamalarını sağlayabildiğimizde, evet doğru bir şey yapıyoruz diyoruz. Bunu hissetmek sanırım en değerli hazinemiz.

- **Pozitif-iz olarak alanda ne gibi çalışmalar ve faaliyetler yürütüyorsunuz?**

HIV tanısı alan kişilerin ilk tanı travma ve şok anında yanında olabilmeyi çok önemsiyoruz. Çünkü kişinin o ilk durumu göğüslemede ne hissedeceği, ne yaşayacağı ve gelecek kaygısı ile nasıl baş edeceği ile ilgili desteğe ulaşması çok önemli.

Bu desteği alanda uzmanlaşmış, uzun yıllardır akran danışmanı olarak çalışmış arkadaşlarımızdan alıyorlar. Bu anlamda bir destek hattı üzerinden ve sosyal medya hesaplarımızdan bize ulaşarak iletişime geçiyorlar. Yani akran danışmanlığı aslında temel yaptığımız işlerin başında geliyor.

Bununla birlikte HIV ile ilgili bilgi ve birikimlerinin artması için HIV ile yaşayanlar için kapasite geliştirme eğitimleri gerçekleştiriyoruz. Bu eğitimler, HIV'in tıbbi boyutu, tedavisi, sağlıklı yaşam ve beslenme, sosyal durumu, hukuki ve bürokrasi olarak haklarının neler olduğu ile ilgili bilgiler içeriyor. Bu bilgiler konunun uzmanları tarafından anlatılıyor. Yani kişi HIV ile ilgili geçmişte edindiği yanlış bilgileri tamamen sıfırlayarak, doğru bilgilerle HIV ile ilgili düşüncelerini yeniden inşa ediyor. Bu eğitimler HIV ile yaşamının; hayatını, hayatının akışını ne kadar az etkilediğini fark edip hayatında gerçekleştirmek istediği hedeflerine aynı inançla yürümesini sağlıyor. Yani bir yerde bu eğitimler “normal” olduğunun ve kimseden farklı olmadığını kabule geçişini kolaylaştırıyor. Toparlayacak olursam aslında Pozitif-iz'in varlık nedenleri; HIV pozitif bireylere ve yakınlarına ihtiyaç duyabilecekleri danışmanlık hizmetlerini vererek konu ile ilgili güncel ve doğru şekilde bilgilendirmek, hakları konusunda güçlendirmek, HIV ile yaşam becerilerini geliştirmek, HIV pozitif kişiler ve yakınları arasında dayanışmayı arttırmak, toplumda HIV konusunda farkındalık yaratarak ayrımcılık ve damgalanmayı ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapmak.

● **Pozitif-iz'in gelecekte yapmayı umduğu çalışmalar neler?**

HIV ile yaşayan kişilerin ve yakınlarının ihtiyaç duyacağı danışmanlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlama amacımız her zaman ilk sırada olacak.

Bunun yanında tüm sivil toplumun HIV alanındaki farkındalığını arttırmak için sivil toplum çalışanlarına kurumsal eğitimler verme fikrimiz var. Yani aslında tüm çalışmalarımız danışmanlık ve eğitim odaklı. Eğitimi farkındalığı arttırmak, artan farkındalığı da ön yargıları yok etmesine hizmet etmek için kullanmak istiyoruz.

HIV ile ilgili gerek HIV ile yaşayan kişilerin ve yakınlarının, gerekse HIV ile ilgili doğru bilgi sahibi olması gereken tüm kurumların, çalışma bakanlığı, aile ve sosyal politikalar bakanlığı, sağlık bakanlığı, milli eğitim... Kısacası insana hizmet veren tüm resmi kurumların, üniversitelerin, gençlerin ve toplumun her kesiminin bilgilendirilmesini sağlamak istiyoruz.

● **Pozitif-iz'in HIV meselesine dair politik duruşu nasıl şekilleniyor?**

HIV'in bir insan hakları meselesi olduğunu düşünüyoruz. HIV ile ilgili, yapılan tüm ayrımcılığın temelinde etiketleme ve damgalama olduğunu biliyoruz. HIV bir grubun ya da bir durumun sorunu değildir. HIV bu toplumun herhangi bir ferдинin bir gün karşılaşabileceği bir sağlık durumudur. Evet bazı kesimler HIV'den etkilenmek anlamında daha hassas ve korunmasız olabilirler. Fakat bu HIV'i sadece onların sorunu yapmaz.

HIV konusunda konuşurken politik doğruculuğun da önemli olduğunu savunuyoruz. Yani HIV’i anlatırken kullanılan dil, seçilen argümanlar, verilen örnekler kaş yaparken göz çıkartmak hadisesini yaratabiliyor. İyi bir şey anlatmak isterken bunu nasıl anlatacağınız, ne anlatmak istediğinizden daha önemli olabiliyor. HIV ile yaşayan bir bireyin temel haklar bakımından diğer insanların sahip olduğu herhangi bir haktan yoksun bırakılmaması gerek. Yani kişinin tedavi hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, yaşama hakkı gibi hakları HIV nedeniyle kayba uğruyorsa buna ses çıkartması gereken tüm toplum olmalı. Senin için savunulması gereken bir mesele olduğunda yalnız kalmamak için yapmalı bunu.

- **HIV meselesine yoğunlaşırken ve bu alanda çalışma yürütürken temel motivasyonunu nereden alıyorsun?**

“HIV pozitifim. HIV pozitif bir karım var. Annemin HIV ile yaşadığını öğrendim. Sevgilim HIV pozitif. Kardeşim HIV tanısı aldı. HIV pozitif partnerlerim oldu. En sevdiğim arkadaşım bir kaza geçirdi, ameliyata alınması gerekirken HIV testi pozitif sonuç verdiği için ameliyata alınmadı ve hayatını kaybetti. HIV ile ilgili bir seminere katıldım ve yaşanan ayrımcılıklara şaşırdığım için savunucusu olmak istedim.”

Bu cümlelerden herhangi birisi olsun cevabım. Çok “politik” bir cevap oldu sanırım. Aslında motivasyonu nerden alıyorsun sorusuna vereceğim cevabın bir önemi yok. Önemli olan içinde bulunduğunuz şartlarda yapabileceklerinizi siz belirlersiniz. Köşenize çekilip yaşadıklarınızı saklamak, duyduklarınızı unutmak ve gerçeklerinizin üstünü örtmek istersiniz. Ya da tam tersi yaşadığınız duyguyu paylaşmak istersiniz. Katıldığınız seminerdeki bilgileri daha çok insan bilsin istersiniz. Annesinin pozitif olduğunu öğrenen birisinin, annesine sıkı sıkı sarılabilmesi için onu yüreklendirmek istersiniz mesela... Yani samimi olarak bu alanda bulunan ve çalışmalar yapan her insanın bir motivasyonu oluyor elbet. Durup dururken bir sabah uyanıp hadi, HIV alanında çalışalım dememiştir hiçbirimiz diye düşünüyorum.

HIV ile ilgili bu ülkede yapılması gereken ve değişmesi gereken milyonlarca şey var, önleme, destek, farkındalık, eğitim gibi alanlarda çokça çalışma yürütmek gerekiyor. Bunları yapmak içinse sıfır devlet desteği ve çok az insan var. Çok az insan da bu alanda çalışmak için adım atabiliyor. Daha çok insanın değişimi görmeye ve bu değişimin parçası olmasına ihtiyaç var. Bunun için başkalarına adım atmaları gerektiğini hatırlatmak, yüreklendirmek ve sonrasında yeni yol arkadaşları kazandığımı görmek, beni iyi bir şey yaptığım konusunda doyuruyor diyebilirim.

- **Son zamanlarda HIV'e yönelik söylemler artmış durumda. Sen bu son HIV tartışmalarını nasıl değerlendiriyorsun?**

HIV durumunu paylaşıp paylaşmamak konusundaki hararetli tartışmaları kastediyorsun sanırım. Açıkçası şunu düşünüyorum, HIV ile yaşayan bir birey, kime, ne zaman ve nasıl açılacağını kararını kendisi vermeli. Mesela cinsellik yaşayacağı insanlara söylemeli görüşü üzerinden düşüncemi anlatayım daha net anlaşılır sanırım. İki kişi uygun şartlar sağlandı ve bir cinsellik yaşayacaklar. Cinselliğin güvenli yaşanıp yaşanmaması kendi iradeleri ile verebilecekleri bir karar. İki tarafta korunmayı arzu ediyorsa korunurlar. Eğer iki tarafta kendi iradesi ile korunmuyorsa birisinden birisine HIV dahil herhangi bir enfeksiyon geçişi olduğunda, bunda tek sorumlu enfeksiyona sahip olan kişi değildir. Korunma hakkını iki tarafta kullanmadıysa değişebilecek sağlık durumu ile ilgili iki tarafta sorumludur. Ama pozitif olan durumunu biliyor argümanı geliyor hemen... Peki ya diğer taraf? Düzenli olarak test yaptırmış mı? En son ne zaman test yaptırmış? En son test sonrasında başka bir kişi ile korunmasız bir teması olmuş mu? O an o dakika negatif olduğunu yüzde yüz neye güvenerek beyan edebiliyor ya da edecek?

Kaldı ki gününüzde 'Belirlenemeyen = Bulaşmayan'² durumu gibi bilimsel bir geçekliğimiz var. Yani kişinin kendini koruması için karşı taraftan "buyur ben buyum diye" kendisini ortaya koymasını beklemek adil mi sence? Kendini korumak istiyorsan, düzenli test yaptıracaksın, korunmasız cinsel ilişki yaşamayacaksın, cinsel yolla bulaşan tüm hastalıklar hakkında genel bir bilgiye sahip olacaksın, çünkü seni koruyacak olan kendinsin.

HIV'in bulgusuz dönemi uzun yıllar sürebiliyor yani kişi HIV ile yaşıyor olabilir ama bunu bilmiyor olabilir. Bu sebeple de kendini korumak kişinin sorumluluğundadır. Yani HIV tedavisini alan ve durumunu sana açıklayarak birlikte olduğun birisi, HIV konusunda hiç konuşmayan ve konuşmadığın birisinden yüzde yüz daha güvenlidir. Tabi burada güven kelimesinin kişi için ne ifade ettiği de önemli. Bu konuda saatlerce konuşabiliriz ama kısaca böyle özetleyebiliyorum.

- **Son olarak ne söylemek istersin?**

Bu röportajı okuyanlardan bir ricam olsun. HIV'i fark etmelerini dilerim. Çünkü HIV tüm insanların meselesi ve hiçbirimize bir başkasından daha uzak da değil.

2 <https://www.pozitifiz.org/post/b-b-belirlenemeyen-e-C5%9Fittir-bula-C5%9Fmayan-ne-demek> , Son erişim tarihi: 15.10.2020

Sen kendini anlatmazsan başkaları seni anlatır, ama nasıl anlatır?

Alp'i "HIV'le yaşadığım için diplomamı çöpe atmamı bekliyorlar!" dediği röportajıyla tanıdık. HIV tanısı aldıktan sonra çalıştığı okulda işini yapması engellendi, başka okullara iş başvurularında askerlikten muaf raporu üzerinden ayrımcılığa uğradı. Alp yaşadıklarını KaosGL.org ve başka medya organlarına anlattı.

AIDS'li İğne yazı dizimizde biz de Alp'le çalışma hayatında uğradığı ayrımcılıkları, mücadelesini ve gelecek hayallerini konuştuk.

- **Daha önce verdiğin demeçlerden hareketle sormak istiyorum; HIV statün ve askerlik muafiyetin işini yapmana asla engel değilken işyerleri tarafından HIV ile yaşadığın ve askerlik muafiyeti aldığın için birçok ayrımcılığa maruz bırakıldın. Bu süreçler nasıl gelişti? Kısaca anlatabilir misin?**

Mesleğimin ilk yılında rutin kontrollerim için gittiğim hastaneden HIV tanısı almam ile başladı süreç. Tanı aldığım zaman doktorum, ilaç tedavisine başlayabilmem için çeşitli taramaların yapılması gerektiğini belirterek taramaların en hızlı şekilde yapılabilmesi için de hastaneye yatış yapabileceğimi önerdi. Öte türlü her bir tarama için ayrı bir gün randevu alıp hastaneye gitmek durumunda kalacağım için bu önerisini kabul ettim. Hastanenin enfeksiyon kliniğinde üç gün yatışım yapıldı. Yatış derken aslında ben sadece test yapılacağı zaman hastaneye gidiyor, akşam da izin alıp evime dönüyordum. Durum hakkında okulu bilgilendirmek üzere idarecime hastanede olduğuma dair mail attım. Telefonla arayarak bu yatış işlemi hakkında sorular sordu. Hangi kliniktesin sorusuna verdiğim "enfeksiyon" cevabından sonra biraz daha durumum irdelenmeye başlandı. Okula döndüğümde birkaç kez daha durumumun ne olduğunu söylemem konusunda okulun idarecileri ile toplantılar yapıldı fakat söylemedim. Nihayetinde kendileri bir şekilde öğrenmiş olacaklar ki; durumumu artık söylememin bir öneminin olmadığını, kendilerinin "tahmin" ettiklerini ve benim bu okulda öğretmenlik yapmamın

uygun olmayacağını dile getirdiler; iki seçenek sunarak ya bana ayrı bir oda ayarlayıp evrak işi yapabileceğimi ya da maaşımı alıp okula gelmeyebileceğimden birini seçmemi istediler. Bir gün düşünmek istedim. Ertesi gün okula gittiğimde öğretmen olmak için bu okulla sözleştiğimi başka türlü bir işi yapamayacağımı söyleyerek ayrıldım.

Daha lise sıralarından karar vererek öğretmen olmak ümidi ile emek verdiğim, dört yıl boyunca özveri ile okuduğum ve gerçekten yapmak istediğim bir iş olan öğretmenliği bu ülkede yapamayacağımı söylediler ardından. O an benim için ifade edilemez kadar zordu. Ağzımdan “ama bu yaptığınız ayrımcılık” sözleri dökülüyordu sadece. Yaşadığım bu haksızlıkla okuldan eve dönüş yolu bu sefer çok daha uzun ve çetindi.

Seneye çalışabilmek için başka okullara iş başvuruları yaptım. Bir üniversitenin vakfettiği bir okulun açtığı sınavlara girip ardından mülakatları geçerek iş teklifi aldım. İşe girişim için evrak teslim edeceğim sırada askerlik muafiyet nedenim sorgulandı, söylemeyince iş yeri hekimine yönlendirildim. İş yeri hekimi sağlık durumumu ve kronik bir durumumun olup olmadığını sorguladı. Ben yalan beyan verirsem başımın “belaya” gireceğini, söylemezsem bile bilgisayar ekranından doktorların girebildiği sistemi göstererek oradan görüntüleyebileceğini söyleyerek beni tehdit etti. Zaten durumumu bildiğini, hasta-hekim arasındaki kişisel bilgilerin gizliliğinin korunması bilincinde olduğunu ve karşımdakinin bir doktor olarak beni anlayabilecek en doğru insan olduğunu düşünerek HIV statümü paylaştım. Aldığım cevap ise “benim gibilerle” çok uğraştığını, ne yazık ki bunu okul idaresi ile paylaşmak durumunda olduğunu söyleyerek odadan ayrıldı. Arkasından bunu yapmaması için yapabileceğimin ne olduğunu sormak için koştum ve “hastaneden sağlıklıdır belgesi al” cevabını alabildim. Soluğu beni takip eden hastanede alarak doktorumla durumumu paylaştım. Bana “Öğretmenlik yapmasında sakınca yoktur.” Raporu yazdılar. Raporu okula verdim. Birkaç gün sonra telefonla aranarak iş akdimin neden belirtmeksizin tek taraflı feshedildiğinin bilgisini aldım.

Bir başka okulun da açtığı sınavdan çok iyi bir sonuç alıp sözlü mülakata çağırıldım. Bu sözlü mülakatta da öğretmenliğe dair sorular yerine askerlik muafiyet durumumun sorgulanmasının ardından başarısız olduğum bilgisini aldım.

Şu an bir okulda çalışıyorum ama artık doktorların raporlarımı görüntüleyememesi için sistemlerden bilgilerimi kapattırdığım için bir sorun yaşamadan işe girebildim.

- **Peki işyerlerinin yaptığı bu hukuksuzluğu nasıl değerlendiriyorsun?**

Hukuksuz olmasının yanında oldukça adaletsiz ve haksız bir durum yaşadığımı düşünüyorum. Bu yaşadığım olaylardan dolayı mesleği bırakmayı düşündüm, başka neler yapabileceğim konusunda kendimi zorladım. Güvensiz ve kendimi yetersiz görmeye başladım, özgüvenim düştü. Ailemden destek almadan hayatta kalmaya çalışan biri olduğum için ekonomik olarak çalışmam ve hayatımı devam ettirmem gerekiyordu. Mesleki tatminimi bir kenara bırakıp en temel ihtiyaçlarımı karşılamam konusunda çok büyük sıkıntılar çektim.

Tüm bunları yaşamama rağmen pes etmedim ve öğretmen olabileceğimi önce kendime sonra da topluma ispatlamak için cesaretle yaklaşmayı öğrendim. Yaşadığım bu talihsiz olaylar aslında beni çok pişirdi. Suçlu ya da günahkâr değildim; daha özgüvenli daha cesur ve kendinden emin bir şekilde yol almamı; önyargılara karşı nasıl davranmam gerektiği konusunda daha bilinçli olmamı, haklarımın farkında olup kendimi savunabilmemi de sağladı. İnsan yaşadığı iyi ya da kötü deneyimlerle başa çıkabildiği zaman işin altından daha güçlü çıkabiliyor. Kötü şeyler yaşamıştım ama ben bir eğitimciydim. İnsanlar bilmediği, kendinden uzakta gördükleri durumlara karşı daha korkarak yaklaşıyor. Kimseyi suçlamıyorum çünkü insanlar durumun ne olduğunun farkında değiller, yeri ve zamanı geldiğinde kendimi anlatarak ve ifade ederek ışık tutmayı kendime görev bildim.

- **Uğradığın hak ihlallerine karşı hukuki başvuru yapmayı düşünüyor musun?**

Hukuki başvuru yapmayı düşündüm fakat ilk iş yerimde anlaşmalı olarak işten ayrıldım. Psikolojik olarak da kendimi hukuki sürece girebilecek kadar iyi hissetmediğim için başlatmadım. İkinci yaşadığım kurumda da ilk iki ay taraflardan biri neden göstermeksizin iş akdini feshedebilme hakkı olduğu için başlatmadım. Sadece beni ifşa eden doktor için Türk Tabipler Birliği'ne yazacağım.

- **Şu anki işyerinde durum nasıl?**

Şu an önceki okullara göre daha küçük bir okulda çalışıyorum. Önceki deneyimlerimden aldığım tecrübe ile süreci daha sağlıklı yürütebildim. Hekimlerin sağlık durumumu görüntüleyememesi için sistemleri kapattırdım. Askerlik muafiyet durumuma da daha “masum” bir neden uydurarak işe girebildim. Şu ana kadar olumsuz bir durum yaşamadım fakat bu yaşamaya-

cağım anlamına da gelmiyor elbette. Sadece süreci daha bilinçli bir şekilde yönetebiliyorum. Bakalım, yaşayıp göreceğiz.

- **Gelecek planlarından bahsedelim o halde. Gelecek için neler tasarlıyorsun, planların neler?**

Güllü dallı gelecek planlarım yok. Çok para kazanmak, rahat bir hayatımın olması, ev, araba, statü, akademi gibi planlarım yok. Toplumsal hassasiyeti olan bir insanım. Haksızlığa, adaletsizliğe uğramış, ötekileştirilmiş, dışlanmış insanlar için elimden geldiğince faydalı olmak istiyorum.

Öğretmenliği aslında kendi öğretmenlerimle yaşadığım olumsuz deneyimler sonucu bir çocukta yaratabileceği izin ne denli büyük olabileceğinin farkında olduğum için tercih etmiştim. Gelecekte de şu an olduğu gibi öğretmen olmak ve fark yaratmak istiyorum. Çocukların yaşamında olumlu yönde değişim yaratmayı, ufuklarını açmayı ve her birinin ne kadar özel olduğunu hissettirerek mesleğime devam etmek istiyorum.

- **HIV statünü paylaşmadığın yerler, kurumlar ve insanlar var. Bunun sebebi nedir?**

Stigma. Türkçesi damgalanma, lekelenme. Sosyal damgalanma, bir insanı toplumun diğer üyelerinden ayırt eden, algılanabilir sosyal özelliklere dayanarak; kişinin onaylanmaması veya ayrımcılık yapılmasıdır. HIV ile yaşadığım için insanların gözünde çeşitli kalıplara sıkıştırılıyorum. Bu kalıplar aslında toplumun geçmişten beri korku, nefret duyarak kaçındığı kalıplar olduğu için işim çok daha zor hale geliyor. Cinselliğe dair çok kapalı ve iki yüzlü bir toplumda HIV ile yaşayan biri cinsellik yaşadığı ve nasıl yaşadığı bilinçlerinde şekillenerek fobi ile karşılaşılıyor. Tüm bu yaşadığım olayların nedeni toplumun önyargısı, bilinçsizliği, iki yüzlülüğü ve bitmek tükenmek bilmeyen fobileridir.

- **İnsanların HIV'e dair önyargıları senin hayatını zorlaştırdı. Bu zorluklarla nasıl baş ediyorsun?**

Yaşadığım sıkıntılı olaylara tanık olan arkadaş çevreme açılarak başladım. Açılmak; kendimi ifade etmek, kabul görmek ve haksızlığa uğradığımı dile getirmek iyi hissettiriyordu. Çevremdeki insanlara açılarak bir yandan onları bilinçlendiriyor ve değişimi gördükçe tatmin oluyordum. Hatta, ayrımcılığa uğradığım okulu vakfeden üniversitede 1 Aralık Dünya HIV/AIDS Farkındalık Günü'nde Pozitif-İz derneğinden aldığım destekle konferans bile verdim.

Konferansa “Sen kendini anlatmazsan başkaları seni anlatır, ama nasıl anlatır?” sözü ile başlayarak kendimi anlattım. Konferanstan çıktığımda sanki uzun bir süre ayağımda ağır botlarla kilometrelerce yol yürümüşüm de sıcak bir evde botlarımı çıkarıp dinleniyormuşum gibi rahatlamış hissediyordum. Benim bu zorluklarla baş etme yöntemim açılmak ve kendimi ifade etmek.

● **Güncel HIV politikalarını nasıl değerlendiriyorsun?**

HIV tanısı aldığım zamandan şu ana kadar Pozitif-iz derneği ile iletişim halindeyim. Başından sonuna kadar sabırla bütün sorularıma cevap verdiler, hakkımı nasıl savunabileceğim konusunda ilgili yerlere yönlendirdiler. HIV ile yaşayan bir insan için gerekli olan tüm bilgileri aktarmakta her zaman çok sabırlı, özverili ve cömert oldular. Konferans verirken beni yüreklendirerek cesaret verdiler. Onlara çok şey borçluyum. Bu yazıyı okuyacaklarına emim ve müteşekkirdiğimi de dile getirmek istiyorum onlara.

Ne yazık ki derneklerin yapabilecekleri de bir yere kadar sınırlı kalıyor. Devletin de bu konuda daha hassas olup HIV politikalarını daha görünür hale getirmesi gerekiyor. Bu kadar sosyal damgalanmanın, ayrımcılığın yaşandığı bir grup için de devlet önlemini almalı ve biz vatandaşlarını korumalı. HIV ve AIDS'e karşı insanları bilinçlendirmeli ve cinsel sağlık eğitimini okullarda zorunlu hale getirmeli.

● **Son olarak ne eklemek istersin?**

Tüm bu yaşadıklarım gösteriyor ki insanları yalnızlığa, umutsuzluğa, karamsarlığa ve damgalanmaya iten HIV değil, toplumun yıkmadığı önyargısı ve korkusu.

HIV ile yaşayan biri tedavisini alıyorsa ve belirlenemez durumdaysa bulaştırmıyor da. Bizler anne de baba da sevgili de arkadaş da öğretmen de öğrenci de mühendis de cerrah da olabiliriz. Her mesleği yapabiliriz. Hayatımızı diğer insanlardan ayıran tek şey her gün kullandığımız bir doz ilaç ve her insan kadar yaşamayı hak ediyoruz. HIV'den değil, ayrımcılıktan ve damgalamaktan korkmak gerek.

Ardından, kendimi ifade edebilmemi sağlayan bu yazı dizisinde bana da yer verdiğin için teşekkür ederim.

İhlale karşı adalet, ayrımcılığa karşı dayanışma

• Hatice Demir

HIV’le ilgili tartışmalarda en çok konuşulan konulardan biri de hukuk. Kanundaki “kasten yaralama” maddesi adeta Demokles’in kılıcı gibi üzerimizde sallanıyor. Öte yandan mahremiyet, sağlık ve çalışma hakkı ihlalleri HIV’le yaşayan kişilerin hayatlarını tehdit ediyor.

Peki kanunlar ne diyor? Pozitif-İz Derneği’nde hukuki danışmanlık da veren Avukat Hatice Demir, AIDS’li İğne yazı dizimizde sorularımızı yanıtladı.

Herkesin yasalara dair konuşurken özenli olması gerektiğini hatırlatan Demir, “Aksi halde yasa, adaleti temin etmek ve zararı tazmin etmek için bir araç olmaktan çıkıp hak ve özgürlüklerin sınırlarının konuşulması yönünde bir kırbaça dönüşür” diyor ve ekliyor:

“HIV ile yaşayanlar statülerini paylaşmak zorunda değildir. Hiçbir yasa maddesi kişileri böyle bir zorunluluğa tabi tutmamaktadır.”

• **TCK’nın 86. maddesi yani kasten yaralama suçundan bahsedelim. Bu madde HIV meselesinin neresinde?**

TCK’nın 86. Maddesi kasten yaralamayı, 87. maddesi ise, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralamayı içerir. Bu maddelere göre yaralama suçunun neticesinde mağdur “iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa yakalanmışsa veya bitkisel hayata girmişse” bu durum cezanın arttırım sebebi olur. Bu madde esasında elbette ki HIV düşünülerek hazırlanmış bir madde değil. Fakat HIV ve daha geniş düşünürsek cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE) söz konusu olduğunda, birine kasten ya da “bulaşma riskini göze alarak” bir enfeksiyon bulaştırma durumunda bu madde gündeme geliyor. Maddenin sıklıkla HIV ile anılıyor olmasının sebebi HIV’in “iyileşmesi olanağı bulunmayan hastalık” kategorisine giriyor olmasından. Elbette ki HIV söz konusu olduğunda bu maddenin uygulanabilmesinin belli şartları var.

Bunların ilki kişinin HIV taşıyıcısı olduğunu bilmesi. Kişinin statüsünü bilmediği durumlarda geçişin gerçekleşmesi halinde de suçun taksirle gerçekleştiği bahsi açılabilir. Bunlar teorik ceza hukukunda tartışılan hususlar. Ancak pratikte yani bir yargılama aşamasında böyle bir durumda taraflardan hangisinin daha önce enfekte olduğunu bilinememesi gibi durumlarda ortaya çıkar.

İkinci olarak kişinin HIV aktarımını gerçekleştirebilecek viral yüke sahip olması gerekir. B eşittir B yani “belirlenemeyen eşittir bulaştırmayan” durumunda kişinin viral yükü saptanamayacak kadar azaldığı için bulaş riski de ortadan kalkar.

Üçüncü olarak kişinin taşıyıcı ve aktarım gerçekleştirebilecek durumda olmasına rağmen korunmaktan imtina etmesidir.

Son olarak da tüm bunlara rağmen HIV geçişinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Devamında tabi ki geçişin suçlanan kişiyle olan ilişkiyle gerçekleştiğinin de ispatının gerekeceği aşıkardır.

Bütün bu şartların yanında bilimsel gelişmeler de yasanın uygulanışını etkiliyor. Şunu muhakkak ve her durumda hatırlatmak isterim; hukukta her somut olayın kendine has özellikleri vardır ve her olay kendi içinde ayrıca değerlendirilir. Dolayısıyla herhangi bir yasa maddesi bütün soru işaretlerinin ve sorunların çözümü gibi torbadan çıkarılıp öne sürülmemelidir. Bu yüzden hukukçuların ama en çok da hukukçu olmayanların bu konularda konuşurken özenli davranması gerekir. Aksi halde yasa, adaleti temin etmek ve zararı tazmin etmek için bir araç olmaktan çıkıp hak ve özgürlüklerin sınırlarının konuşulması yönünde bir kırbaça dönüşür.

- **Bütün bu bilgilerin de ışığında, HIV ile yaşayanlar statülerini belirtmek durumunda mı? Ayrıca kişilerin statülerinin ifşa, mahremiyet haklarının da ihlal edilmesi durumunda ne yapılabilir?**

Bu çok geniş kapsamlı bir soru. HIV ile yaşayanlar statülerini belirtmek zorunda mı? Kime? Hangi şartlarda? Hangi yöntemle? Partnere, doktora, işverene, ebeveyne... Muhakkak ki her biri ve sayamadığımız her bir sıfat için ama daha önemlisi her koşul için ayrı bir tartışma yürütülür. Önceden de söylediğim gibi yasa ya da hukuki bilgi hap gibi kullanılmamalıdır. Her somut durum için ayrıca değerlendirme yapılmalıdır. Yine de hak ve özgürlükler tartışmasında şunu söylemekten imtina etmemek gerekir; HIV ile yaşayanlar statülerini paylaşmak zorunda değildir. Hiçbir yasa maddesi kişileri böyle bir zorunluluğa tabi tutmamaktadır.

Mahremiyet hakkının ihlali konusundaysa yine ihlalin kimden kaynaklandığına göre kullanacağımız hukuki araçlar çeşitlenecektir. Örneğin mahremiyet ihlali doktordan kaynaklanıyorsa çeşitli idari başvurular yanında savcılık başvurusu ve tazminat davası gündeme gelebilir. İhlal partner ya da arkadaşın kaynaklanıyorsa yine savcılık başvuruları ve tazminat gündeme gelebilir.

Mahremiyet ihlalinin yanı sıra en çok gündeme gelen hususlardan biri de tehdit. Yani bu bilginin yayılacağına ilişkin tehdit ve hatta bazen şantaj söz konusu oluyor. Bu ve benzeri tüm durumlar için kişilerin alanda çalışan derneklerle iletişime geçmesini ve hukuki destek almasını tavsiye ediyoruz. Hukuki başvuruları yapmadan önce bir avukattan danışmanlık hizmeti almanın da hak kayıplarının önüne geçmeye çok yardımcı olduğunu söylemek isterim.

- **Saydıklarının yanı sıra HIV ile yaşayan kişiler iş başvurusu süreçlerinde mesnetsiz sağlık taramalarına da tabi tutuluyorlar ya da HIV ile yaşadıkları için işlerinden de ediliyorlar. Bu noktaları nasıl değerlendiriyorsun?**

İş başlangıcı sürecinde HIV testi sonucu istenmesi ya da sağlık taramasında kişinin rızası olmadan HIV testine tabi tutulması gibi durumlar söz konusu oluyor. HIV herhangi bir işi yapmaya engel değil. Dolayısıyla kişinin HIV ile yaşıyor olmasından dolayı işe alınmaması ayrımcılıktır. Durum böyleyken HIV testi neden istenir? Yani test sonucu işe alımı etkilemeyecekse neden istenir? Bir manası yok. Keşke diyebilsek ki; HIV ile yaşayanların rutin sağlık kontrollerini gerçekleştirebilmek için hastaneye gidiş geliş süreçlerinde izin haklarının düzenlenmesi için çalışmalar düzenlense ve iş verenin kişilerin statülerini bu yüzden bilmesi gerekse. Ama bu bizim ülkemiz hatta dünya için fazla iyi niyetli ve saf bir yorum olur.

Elbette; işe giriş aşamasında HIV testi istemek hukuka aykırıdır, demek bir şey ifade etmiyor. Kişiler ya bu testi yaptırmak istemediklerini söyleyemiyorlar zaten aksi halde yıpratılıyorlar ya da zaten rızaları alınmadan teste tabi tutuluyorlar. Bu yüzden esas mühim olanın şu olduğu bilgisini vermek lazım; bir şekilde bu testi yaptırdınız ya da rızanız dışında test yapıldı ve sonucun pozitif olduğu bilgisi işverene gitti. Bu asla ve kat'a tek başına işe alınma sebebi olamaz. Maalesef ki pratikte durum bu kadar ilerleyemeyebiliyor. Özellikle kurumsal yerlerde işveren uyanıklık ediyor ve başka bir sebeptenmiş gibi işe başlatmama gerekçesi bildiriyor. Bu noktada kişinin işe alındığının fakat evraklarını teslim ettiğinde işe başlamasının engellendiği ve bu engelin sebebinin de kişinin HIV statüsü olduğunun ispatı gerekiyor. Biraz

zor görüldüğünün farkındayım ama imkansız değil. Bu durumlarda sadece olağan kanunlar değil Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) gibi kurumlara başvuru yolları da gündeme alınmalı.

Kişinin çalışırken HIV ile yaşadığının öğrenilmesi durumunda da kişi elbette ki işten çıkarılamaz. Bu konuda verilmiş bir AYM kararı da var.

Bu konuda karşılaşılan sorunlardan bir diğeri ise iş yerinin özel sağlık sigortası imkanı olması halinde, sigorta için muhatap olunan kurumun kişinin HIV ile yaşadığı bilgisini işverene iletmesi. Bu da özel hayatın gizliliğini ihlalden tutun da kişisel verilerin rıza dışı yayılmasına kadar birçok suç tipini gündeme getirecektir.

En nihayetinde kişi HIV ile yaşadığı için çalışma hakkı ihlal edilemez. Bu tarz ihlallere maruz kalanların ihlali belgeleyecek delilleri muhafaza etmesi ve bir dernek yahut avukatla iletişime geçmesi önemli.

- **Hukuki danışmanlık sürecinde HIV'e dair en çok karşılaşılan vakalar neler? HIV ile yaşayanlar hukuki desteğe nasıl erişebilirler?**

Konuştüğümüz konular dışında doktorun HIV ile yaşayan kişileri tedavi etmekten imtina etmesi ve son yapılan değişiklikle mültecilerin ilaca erişiminin engellenmesi durumları var. Konuştuklarımızın yanı sıra derneklerce yayınlanan hak ihlalleri raporlarında belirtilen ihlallere de bakmak lazım. Türkiye'de yakın zamanda yapılmış ayrıntılı bir hak ihlali raporu yok. Bu yüzden ihlalleri raporlamak çok önemli. Bu raporlar bize hangi alanlara yoğunlaşmamız gerektiğini gösteriyor. Hangi meslek gruplarında farkındalık çalışmalarına öncelik vermeliyiz? Akran eğitimlerinde hangi konularda HIV ile yaşayanlara ayrıntılı bilgi sunmalıyız? Bu soruların cevabı ancak detaylı bir hak ihlalleri raporunun ışığında ortaya çıkacaktır.

Bir de şunu söylemeliyim, bana gelen başvuruların önemli bir kısmında kişiler hukuki bilgiyi alıyorlar fakat hukuki başvurular konusunda çekimser davranıyorlar. Bu durumu elbette anlıyorum çünkü bu konuda bir başvuru yapmak demek polise, savcıya, hakime, dosya erişimi olan herkese açılmak demek. Bu anlamda HIV ile yaşayanların güçlendirilmesi çok önemli. Söylediklerim yeni şeyler değil. Amerika'yı yeniden keşfetmiyorum. Sadece fırsatını bulmuşken tekrar tekrar hatırlatmak istiyorum. HIV ile yaşayanların hakları evrensel hasta haklarından ayrılmaz. HIV ile yaşayanların yaşadıkları damgalamalar ve ayrımcılıklar insan hakları ihlalidir. Bu ayrımcılık ve damgalanmaya karşı mücadele tüm insan hakları savunucularının gündemi olmalıdır.

HIV ile yaşayanlar hukuki desteği pozitif dernekler diye imlediğimiz doğru-
dan HIV çalışan dernekler ya da HIV çalışan LGBTİ+ dernekleri ve insan hak-
ları derneklerinden alabilirler. Tabi bunun için o dernekte bir avukat çalışıyor
mu ve hukuki destek hizmeti sağlayabiliyor mu, bunlara da bakmak lazım.
Derneklerin danışma hatları aranarak, info adreslerine mail atılarak, dernek
ofisleri aranarak avukatlarla irtibat kurulabilir.

Bunun yanı sıra barolardan da hukuki destek alınabilir. Tabi bu yaşanan
ihlalin türüne göre de değişir. Baroların adli yardım merkezleri belli şartların
sağlanmış olması ve özel hukuktan kaynaklı uyuşmazlıklarda avukat desteği
sağlayabiliyor.

- **“HIV tartışmalarına TCK’yla dalmak”³ yazında HIV ile yaşayanların hatalı bilgilerle kasten korkutulduğunu ve bu durumun HIV ile yaşayanlara dair oluşan nefreti körüklemek adına yapıldığını yazmıştın. Tam da bu noktadan, güncel ve doğru hukuki bilginin yayılımı nasıl sağlanabilir?**

Esasında orada eleştirdiğim şey; haklar ve özgürlükler tartışmasında yıllar-
dır damgalama ve ayrımcılığa maruz kalan özneler “bu tartışmalar boş, ne
derseniz deyin, yasa var” diye karşı çıkmak her şeyden önce etik değil. Yani
bir yanda mahremiyet, diğer yanda güvenli alan gibi kavramlar tartışılıyor
ve sen çıkıp birden kasten yaralamadan bahsediyorsun. Elbette bahsedelim.
Akran eğitimlerindeki hukuki başlığın ciddi bir kısmında bu madde ve olası-
lıklar konuşuluyor. Ama sanki HIV hareketi bundan haberdar değilmiş... Tam
hissimi anlatamıyorum burada. Ama bütün tartışmayı kesen üsttenci bir ta-
vır bu. Mesela kaç tane böyle dosyayla uğraştın? Ne kadar hakimsin TCK’nın
bu maddesinin bu konuda nasıl uygulandığına? Her durum için sormalıyız
bu soruları kendimize. İnsanlar kendilerine şunu sormalılar; şu an bunu ko-
nuşuyorum ama ben gerçekten bu konuşmanın neresindeyim? Sosyal med-
ya böyle bir yer ama. Söylüyorsun ve çekiliyorsun. O bilginin bağlamını ve
kimlere karşı nasıl kullanılacağını düşünmüyorsun. Herkes bir bilgiyi ortaya
hangi bağlamda ortaya attığını, o bilgiyi tartışmanın kimi nasıl koruyacağını,
neyi önleyip neyin önünü açacağını düşünmek zorunda. Bu ülkede işlenen
kadın, LGBTİ+ ve mülteci cinayetlerinde indirim almak için kullanıldı “HIV
pozitifmiş, bana söylemedi” tezi. Bu noktada biraz özen istemek çok mu
fazla? Bilemiyorum...

3 <https://kaosgl.org/gokkusagi-forumu-kose-yazisi/hiv-tartismalarina-tck-yla-dalmak> , Son
erişim tarihi: 15.10.2020

Doğru bilginin ulaşılabilir olması noktasına gelirsek, daha çok anlatacağız HIV'i. Anaakımlaştıracağız. HIV'i sadece HIV ile yaşayanların meselesi olmaktan çıkaracağız. HIV deyince "kondom" deyip geçmeyeceğiz. Daha fazla güvenli alan yaratacağız. HIV ile yaşayanları güçlendireceğiz, ki en önemli de bu. Hukuki bilgiyi hukuk eğitimi almayanlara ısrarla anlatmanın çok bir anlamı var mı emin olamıyorum. Elbette temel insan hakları bilgisi herkese verilmeli ama yani kişi sırf HIV ile yaşıyor diye TCK 86 ile neden bu kadar hem hal olsun yahu? Bu noktada kilit meslek gruplarına dönük eğitimleri de arttırmalıyız. En çok da öznelere dinlemeliyiz.

Burada yapacağız, edeceğiz diyorum fakat belirtmekte de yarar görüyorum; bütün bunlar zaten yıllardır bir yandan da yapılageliyor. Bu alana çalışan birçok insan var. İyi ki varlar. İyi ki HIV'in en öcü olduğu zamanlarda çalışma yapmayı bırakmamışlar. Hep birlikte bunları sürdürmeye devam edeceğiz.

- **Son olarak eklemek istediğin bir şey var mı?**

Ben Türkiye'de HIV hareketinin son birkaç yıldır başka bir yöne evrildiğini ve HIV ile yaşayanların hareketin öznesi haline geldiğini, HIV negatiflerin nasıl HIV ile enfekte olmayacağı gündeminin bırakılıp, HIV pozitiflerin yaşadıkları ihlallere değinildiği bir akımın güçlendiğini düşünüyorum. Bu zamanlar değişik zamanlar. Öznelerin sesini duyuyoruz. Naçizane bilgimi ve emeğimi bu alana ayırıyor olmak beni ayrıca heyecanlandırıyor. Bir on yıl sonra hem tıbbi gelişmelerle hem de hareketin aldığı ivmeyle çok başka şeyler konuşacağımıza inanıyorum. Gerçekten çok umutlu ve heyecanlıyım. Umuyorum ki, heyecanımızı birleştireceğimiz daha çok insan hakları savunucusuyla buluşuruz.

Yeni yetme bir lubunya olduğum zamanları hatırlıyorum. Bilirsiniz, en zor dönemlerdir. Herkesten çok benim ilhama ihtiyacım vardı. Dirençlilik gösterebilmek için, mücadele edebilmek için, kendime gelebilmek için bir motivasyon yaratmalıydım. Bu sebeple uzun zaman arandım, tarandım. Sahi, nerede bulunurdu ilham? Bulunursa nasıl kullanılırdı? Şarkılar, şiirler, idoller... Hiçbiri fayda etmedi.

Bir gün ansızın talih yüzüme gülüverdi. Pardon, tarih demeliydim. Aradığım ilhamı buldum. Ne şarkı, ne şiir, ne de idol. Benim ilhamım bir dönemdi. Adıyla, sanıyla; seksenler!

Seksenler beni ayağa kaldırdı. Seksenler beni bigudili saçlı, vatkalı ceketli, omuzlarda şarkı söyleyen, isyankar ve özgür bir kız yaptı.

Bu yazıyı yazarken motivasyonum, ilhamım yine seksenler. Mevzu HIV ise nasıl seksenler olmaz ki zaten? HIV ile yaşayanların ayaklandığı, ilaç firmalarını protesto ettiği, isyan ettiği, LGBTİ+ hareketiyle el ele verdiği bir dönem. Seksenler demek herkesin tüylerini diken diken eden, boğazını düğümleyen meşhur “AIDS krizi” demek.

Tabi Türkiye’de süreç böyle ilerlemedi. İsyan ruhu görülmedi. Türkiye’de HIV ile yaşayanlar konuşamadı. HIV ile yaşayanlar konuşulmadı. Türkiye’de HIV, bir sağlık politikası olarak ele alındı. Yıllarca “HIV nasıl bulaşmaz? Kondom nasıl takılır?” sorularına cevaplar arandı. HIV negatifleri HIV’den koruyan sağlık çalışmaları uygulandı. HIV ile yaşayanlar ayrımcılığa, şiddete, nefrete maruz kaldı. Hiçbiri gündem olmadı.

Bu sürüncemenin arasında bir şey oldu. Bir şey akışı bozdu. İki bin on dokuz yılının Aralık ayında bir söz üretildi: “Statümü paylaşmak zorunda değilim.”

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği’nin söylediği bu söz toplumda karmaşa yaratadursun beni hiç olmadığım kadar güçlendirdi. Özne merkeze alınarak bir söz üretildi. Öznenin hakları gözetildi. Benim haklarım için benim dilimden politika üretildi. Seksenler gibi bir şey oldu ama kimse ölmedi.

HIV ile yaşıyanlar gettolara itilirken, dünya steril tutulmaya çalışılırken bu söz HIV ile yaşıyanlara bir sokak daha kazandırdı. Kuirin kalbinin HIV ile yaşıyanlar olduğu göz önüne alındığında o gün çok kuir şeyler oldu.

Seksenlerden bu yana çok şey oldu. HIV çok değişti. Günde bir ilaçla saptanamaz ve aktarılamaz duruma geldi. HIV çalışmaya, çocuk yapmaya, seks yapmaya, yaşamaya engel olmaktan kalktı. Kronik bir sağlık durumu halini aldı. Fakat bilimsel gelişmelere karşılık ayrımcılık ve nefret hiç mi hiç değişmedi. Veleve ki bu gelişmeler olmasaydı? Hiçbir şey ne olursa olsun HIV'in bir insan hakları meselesi olduğu gerçeğini değiştirmeyecek. Hiçbir şey HIV ile yaşıyanların açılmadığı, işe alınmadığı, ifşa edildiği ve şiddete maruz kaldığı gerçeğini değiştirmeyecek.

Elime geçen her fırsatta sarf ettiğim ve sarf etmekten imtina edemeyeceğim birtakım sözler var:

HIV ile yaşıyanlar varlar. Canlılar, kanlılar, herkes kadar sağlıklılar, ölmüyorlar ve buradalar. HIV ile yaşıyanların kendi örgütleri, kendi politikaları, kendi sözleri var. HIV ile yaşıyanlar haklarını arıyorlar. Hayatlarına normal akışta devam edebilmek için ayrımcılıkla ve nefretle mücadele ediyorlar. Toplumun, medyanın ve korkunun kendileri üzerinde yarattığı sosyal krizden kurtulmayı, herkesin güncel bilgilere ulaşabilmesini istiyorlar.

HIV ile yaşıyanlar statülerini kimseyle paylaşmak zorunda değiller. Ne doktorla, ne hemşireyle, ne partnerle. HIV aktarımını önleyici yöntemleri öğrenmek ve uygulamak kişilerin kendi sorumluluğunda. HIV ile yaşıyanlar sırf HIV ile yaşadıkları için kimseye borçlu, kimseden daha tehlikeli olmazlar. HIV ile yaşıyanların statülerini paylaşması gerektiği zorbalığını yapmak yerine HIV ile yaşıyanların rahatlıkla açılabilceği güvenli ortamları yaratmak çok daha anlamlıdır.

HIV herkesin meselesidir. HIV ile yaşıyanlar ise mesele değildir. Mesele olan kondom fiyatlarının pahalılığı, eksik devlet politikaları, temas öncesi-sonrası aktarım özelliğini ortadan kaldıran haplara (PReP-PeP) yönelik kapsayıcı politikaların getirilmemiş olmasıdır.

Kondom yalnızca HIV'e yönelik bir bariyer görevi görmez. Kondom aynı zamanda bir doğum kontrol aracıdır da. İlişkide kondom kullanımı tarafların birlikte vereceği bir karardır. Bir tarafın diğer bir tarafa nazaran daha fazla yükümlülüğü yoktur. Tam da bu noktada kondom kullanmamak bir sorumluluk değildir. Kişiler bilerek ve isteyerek birtakım kararları gereği HIV ile

enfekte olabilirler. Zaten HIV pozitifler de sorumsuzlukları dolayısıyla ceza çeken kimseler değiller.

HIV'e dair bir şey yapılmak isteniyorsa ayrımcı tutum ve dil yerine kapsayıcı tutum ve dil için HIV ile yaşayanların hikayeleri dinlenerek işe başlanabilir.

HIV ile geçen dört yılı geride bıraktım. Dört yılın sonunda bir söz, bir dost bakışı, bir dayanışma, bir moral bana bunları söyleme ve bu söylediklerimin politikasını yürütme gücünü verdi. Yalnızca söylemek de değil. HIV ile yaşayanlara vermek istediğim dünya tam da böyle bir dünya.

Madem ilhamım seksenlerdi ve seksenler HIV'den ayrı düşünülemezdi o halde sözlerimi Freddie Mercury'nin sözleriyle bitirmek istiyorum;

“inside my heart is breaking, my make-up may be flaking, but my smile still stays on”

HIV'le yaşıyanlar için HIV politikası

• Yunus Emre

Konuğumuz Yunus Emre. Hem HIV'le yaşıyan kişilerin hakları için hem de LGBTİ+ hakları için mücadele eden aktivist Yunus Emre ile HIV'le yaşamayı, hak ihlallerini, HIV aktivizmine bakış açısını ve ayrımcılığı konuştuk.

- **Uzun zamandır HIV hareketinin içindesin ve bu alanda hem de LGBTİ+ alanında aktivizm yapıyorsun. Neden açık kimlikli olmayı seçtin? Açılmak hayatında neleri kolaylaştırdı ya da bir şeyleri zorlaştırdı mı?**

Aslında günlük yaşamımda tanı aldığım dan beri, iki buçuk yıldır açık kimlikli olarak yaşıyorum. Günlük yaşamım dediğim yerler; arkadaş çevrem, politika yaptığım ortamlar, bazen sosyal medya, bazen çalıştığım ortamlar, her zaman olmamak kaydıyla partnerlerim, ailemin bir kısmı...

Aslında bu röportajı da tam olarak açık kimlikli olarak verecektim ama verememe sebeplerime değineceğim. Yakın çevreme açılırken iki temel motivasyonum oluyor. Biri bunun politikasını yapmak, diğeri de ayrımcılığa uğradığımda benimle dayanışacak insanlarla iletişim halinde olmak. Aynı zamanda bazı insanlar açılmıyorken de motivasyonları kendilerini korumak olabiliyor. Dolayısıyla nerde açıldığınız, kime açıldığınız, nasıl açıldığınız çok fazla kendini koruma refleksine göre belirlenebiliyor. Bu röportajı verirken yüzde yüz açık kimlikli olma noktasında değilim. En azından fotoğrafsız bu röportajı vereceğim seninle de konuştuğumuz gibi.

Açılmak hayatımda neleri kolaylaştırdı sorusuna gelince; bunu çok kişisel bir yerden anlatacağım. Herkes için böyle olmak zorunda değil. Cinsel yönelimimi açıkladığımda bunu birileriyle konuşuyor olmak üstümdeki toplumsal baskıdan güçlenerek çıkmamı sağladı. Yönelimimi kamusal dillendirebilmek güçlenmemi sağladı. Aynı zamanda sadece beni değil çevremdeki insanları da bu durum güçlendirmeye başladı.

Neleri zorlaştırdı sorusunda ise yine biseksüel olarak açıldığımda da aynı şekilde aynı motivasyonlarım vardı; politikasını yapmak ve kendimi ayrımcılığa karşı korumak. Herhangi bir olumsuzluk gördüğümde o insandan geri çekili-

yorum. Olumsuz bir şeyde HIV konusunda da uzaklaşıyorum. Değiştirilebilir biriyse de o insanla konuşup onu değiştiriyorum. İşe başlama sürecimde de olumsuz durumlar olmadı ama ileride birçok HIV ile yaşayan kişi gibi bu ayrımcılıklara ben de uğrayabilirim ama inanıyorum ki beraber mücadele ettiğim, beraber sosyalleştiğim insanlar sayesinde bu süreçlerden de güçlenerek çıkarım.

- **HIV'e dair sağlık politikalarının da ötesinde sen güncel, hak temelli ve özneyi merkezine alan bir aktivizmi benimsiyorsun. Tam olarak seni böyle bir aktivizm yapmaya ve aslında aktivizm yapmaya iten süreç ne oldu?**

HIV meselesinde iki hiyerarşi var. Biri bilimin kurduğu hiyerarşi, diğeri de paranın kurduğu hiyerarşi. Sağlık uzmanları, doktorlar ellerinde çok büyük bir bilgi hiyerarşisi tutuyorlar ve bunları hangi noktada bizimle paylaşacakları çok kendilerinin kontrolünde. Her sağlıkla alakalı konuda da olduğu gibi. Aynı zamanda da ilaç şirketleri olmak üzere fon verenler, bu alanda çok fazla söz sahibi. Politikalara çok yön veriyorlar ve ne yazık ki hem sağlık uzmanlarının önemli bir kısmı hem de fon verenler çok fazla hak temelli bir bakış açısına sahip değiller.

Burada politikayı kimin yaptığı çok önemli. Bilgiyi, parayı kimin elinde tuttuğu. Bunları yapanlar ne kadar çok özne olursa iş o kadar hak temelli bir eksene kayıyor. Son zamanlarda özellikle son HIV tartışmaları ile birlikte hukukçular, avukatlar çok söz üretmeye başladı. Bilgi hiyerarşisi o taraftan da gelmeye başladı. Bunların hepsi önemli elbette. Hukukçuların, fon kuruluşlarının, ilaç şirketlerinin, sağlıkçıların varlığı çok önemli. Ama alandaki asıl faktörün kim olduğu konusunda çok belirleyici oluyorlar. Şu an hem Dünya'da hem de Türkiye'de alandaki asıl faktörler bilgiyi ve parayı elinde tutanlar. Aktivistler de tüm hak savunuculuğu alanlarında olduğu gibi ellerinde kaynak olmadığı için biraz kaynak tarafı ne derse oraya yönelmek zorunda kalıyor. Bu HIV'e özel bir şey değil.

Kendi politik noktam özneyi merkeze alan hak temelli bir aktivizmi öngörüyor. Buna ek olarak özne olarak alanda karşılaştığım her şeye baktığımda arada büyük bir açığı görüyorum yani benim ve çevremdeki insanların karşılaştığı sorunlar veya sahip olduğu avantajları bir kenara alanda yapılan işleri ise bir kenara koyduğumda arada çok büyük bir açığı var. Bu açığı hak temelli özneyi merkeze alan bir açığı. HIV politikası Türkiye'de HIV pozitifler için yapılmıyor. Türkiye'de ne yazık ki HIV ile yaşamayanlar için genelde politikalar yapılıyor. Motivasyon HIV negatifler ve bunlar HIV politikası altında yapılıyor.

Bu durum bana makul ve adaletli gelmiyor. Evet cinsel sağlık önemli bir başlık, tüm insan hakları kurumları bunu merkeze almalı ama HIV çalışan kurumların merkezi HIV ile yaşayanlar olmalı. Karar alıcılar, işe alınanlar HIV ile yaşayanlar olmalı. Projelerinin tamamında HIV ile yaşayanları merkeze alan politikalar üretmeliler. Bu açığı fark ettiğim için bu tarz bir politika yapmaya yöneldim.

● **Kaos GL'nin düzenlediğı "HIV ve ayrımcılık" çalıştayında HIV çalışan örgütlerde örgütlenemediğini söylemiştin. Örgütlenememe sebebin benimsediğin bu politikalar mı?**

O çalıştayda hem HIV ile yaşayan aktivistler, hem HIV dernekleri, hem kimi doktorlar ve LGBTİ+ aktivistleri vardı. Söylediklerim gizli değildi. Burada da bahsedebilirim. Bahsettiğimiz kurumların çoğı eski ve köklü. Pozitif Yaşam'ın içinden çıkmış kurumlar. Bu noktada kullandıkları dil beni kapsamıyor. Sahiplenemiyorum o dili. Bir yandan da az önce bahsettiğimiz gibi HIV meselesine dair işleri bu kurumlarda özneler yapmıyor. Özneler yapıyor olsa bile fon verenin motivasyonu çok başka olduğu için kurumun da motivasyonu değişiyor. Dolayısıyla yine ortaya özneyi merkeze alan bir iş çıkmıyor.

Şunu düşünüyorum; mesela bir derneğin HIV testi kampanyası yapması. Bir dernek bunu yapamaz demiyorum ama bir HIV derneğı PeP ve PrEP'i gündemine almadan, B eşittir B'yi bangır bangır söylemeden, HIV ile yaşayanlara dönük ayrımcılığın raporlanması için gecesini gündüzüne katıp çalışmalar yapmadan test danışmanlığı veremez.

HIV ile yaşayanlar için üretilen politikalarda test ne için yapılır; bir ihtimal tanı arttıkça sağlık hizmetlerine erişimde zorluklar yaşanabilir ve bu yüzden yeni tanıların alınması engellenmelidir. Aynı zamanda statüsünü bilmeyenlerin sağlık hizmetlerine erişmesi için de tanı önemlidir ama bunu adım adım yapmak gerekir diye düşünüyorum.

Kişi tanı aldıktan sonra ona dair ayrımcılık durumunu bilmiyoruz. Kişi yaşadığı ayrımcılıkları anlatmakta ve hali hazırda tanı almış kişiler açılmakta zorluk yaşayabiliyor. Hal böyleyken gel önce senin tanını alalım ondan sonrasına bakarız, diyemeyiz. Bunlar bir arada yürümesi gereken politikalar. Yürüyemiyorsa bile önceliğı savunuculuk olması gereken politikalar. Sadece bu alanda fon bulunabiliyor diye bu alana dair politika yapıldığı zaman biz HIV derneğı olmuyoruz. Kimse kusura bakmasın, biz HIV ile yaşamayanlar için politika üreten bir dernek oluyoruz. Bu sebeplerle alan bulamıyorum kendime.

- **Son tartışmalar demişken, statünü paylaşmak zorunda mısın?**

Statümü paylaşmak zorunda değilim. Bazen paylaşıyorum, bazen paylaşmıyorum. Bir yerde kendimi güvende hissetmiyorsam statümü paylaşmıyorum. HIV ile yaşayan biri HIV statüsünü bir yerde paylaşmadığında, bu yatak odası olabilir, iş yeri olabilir, okul olabilir, ev arkadaşlığı olabilir, örgütlendiği insanlar olabilir... Kişi statüsünü oradaki kişilere anlatamıyorsa bunun sebebi o kişinin kendisi değildir. Çünkü şunu düşünmek gerekir; o ortam, o iş yeri, o okul o kişiye açılması için genelde güvenli ortamı sağlayamıyordur.

Hepimiz her yerde açılmıyoruz. Bir kişi bir yerde açılmadığında dönüp bakacağımız yer o ortamın dinamiğini belirleyen yapılar, o kişinin o gün o anı gelene kadar ki kişisel süreci, o yerde neler yaşadığı, karşısındaki insanlarla neler yaşadığı gibi sorular olmalıdır. Bunların hepsi önemli etkenler. Dolayısıyla paylaşmak zorunda değilim. Neden paylaşmadın, diye sorulacak kişi de ben değilim. Eğer illa bu soru sorulacaksa o ortamdaki diğer kişilere sorulmalı. Bu alan güvenli bir alan mı? Sen güvenilir biri misin? Diye sorulmalı. Bu arada alan güvenliyse de açılmak zorunda değilim. Bu benim kişisel durumum.

- **Yaşadığın ayrımcılıklarla nasıl mücadele ediyorsun? Motivasyonunu nereden alıyorsun?**

Sırf HIV üzerinde değil, bir ayrımcılık yaşadığımda karşımdaki kişi ne durumda ona bakıyorum. Saldırgansa ben de saldırıya geçiyorum. Çok sakinse ben saldırganlaşabiliyorum. Bunun sözünü veremiyorum. Elimden geldiğince sakin olup onu dönüştürmeye eğer dönüştüremiyorsam da boş vermeye çalışıyorum. Yeni yeni bu özelliği kazanıyorum. Önceden çok kafaya taktığım süreçler de vardı. Mesela özne ben olmadığım zaman çok daha fazla konuşabiliyorum. İyi bir şey mi, kötü bir şey mi veya politik olarak doğru mu emin değilim ama özne ben olduğumda boş vermeye yönelik adımlar atıyorken özne başkası olunca ve bir dayanışma talebi de varsa biraz daha fazla cesur adımlar atabiliyorum bu konuda.

- **Yakın zamanda sosyal medyada gerçekleşen, senin de aslında içinde bulunduğun HIV tartışmaları ile ilgili ne düşünüyorsun?**

Yaşanan tartışmadaki haklılığımdan bir kere olsun şüphe etmedim. Çünkü ben bir özne olarak, alanda örgütlenen bir özne olarak karşımdaki insanların çok önemli bir kısmının hak temelli yaklaşmak ne demek, özne olmak ne demek, mahremiyet ne demek, ayrımcılığa maruz kalmak ne demek, bunların hiçbirini deneyimlememiş cis beyaz ortamlarından atıp tutan insanlar olduklarını biliyorum. Birkaç tane belki uyduruk hukuksuz argüman sunuyorlardı. Çok

eskilerden kalma, bilimsel olduğunu düşündükleri argümanlar sunuyorlardı. Bazen sadece ayrımcılık yapıyorlardı. Bazen TERF tartışmalarında olduğu gibi akademik kimliklerinin arkalarına sığınarak yalan yanlış bilgilerle insanları provoke ediyorlardı. Gerçekten o dönem HIV aktivistlerine saldıranların tamamı atıp tutan boş beleş insanlardı. Yüz yüze geldiğimizde arkalarındaki sosyal medya gücü olmasa asla bu özgüvene sahip olamayacak insanlardı.

Yıpratıcı yanıları oldu senin için, benim için... Ama benim gördüğüm biraz da güçlenerek çıktık buradan. Böyle süreçleri fırsata çevirmek önemli diye düşünüyorum. Biraz daha birbirimizle dayanıştığımız bir süreç oldu. Yani zor bir süreci yeniden de yaşanabilir yaşanmayabilir de ama buradan güçlenerek çıktık. Muhtemelen tartışmalara hiç katılamayan HIV ile yaşayan kişiler olmuştur. Umarım onlar için de yıpratıcı olmamıştır bu süreç.

Bu tartışmaların temel belirleyeni; sosyal medyada karşımıza gelen insanlarla aynı eksende olmadığımızı fark etmemiz oldu. Aynı eksende olmayışımızın nedeni gerçekten bizim politika üretirken önümüze koyduğumuz meseleleri o insanlar koymuyorlar. Zaten politika üretmiyorlar. Günlük yaşamında politika ne demek bilmiyor. Bizim durduğumuz politik konumun da ne anlama geldiğini bilmiyor. Ona bizim kendi aramızda konuştuğumuz şeylerle bir şey, hatta herhangi bir dilde bir şey anlatamayız. Dolayısıyla benim öyle tartışmalardan çıkacak sonuç beklentim “bu insanlar dönüşecek” değil, aksine bu insanlar böyle kalacak ama hem akla kara belli oluyor hem de hem HIV hem TERF tartışmaları politik hareketler içindeki safları netleştiriyor. Bu iyi bir şey. Hem de bir araya gelişler ve yakınlaşmalar artıyor.

● **Son olarak ne söylemek istersin?**

HIV ile yaşayanların maruz kaldığı ayrımcılıkları, erişemedikleri hakları konuşuyoruz ama bir hakkı unutuyoruz. Örgütlenme hakkı. Ben HIV ile yaşayan biri olarak bu hakka erişebilmek için kişisel olarak biraz daha çalışma sözü veriyorum. Dilerim ki HIV ile yaşayanların HIV ile yaşayanlar için örgütlendiği ve politika ürettiği zeminler oluşur. Özneyi merkezine alan oluşumlar, inisiyatifler dilerim ki artar, çoğalır. Ben kişisel olarak bunun bir süredir çevremdeki insanlarla beraber çabasını veriyorum. Yakın zamanda umarım bunun çıktılarını görebiliriz. Dilerim başka insanlar da belki aynı platformlarda belki başka platformlarda bunun için çalışmaya başlarlar. Umarım sayımız artık.

Artık HIV politikası değişiyor. Dünyada üretilen hak politikaları değişiyor. Politikalar değişiyor. HIV politikası ise bambaşka bir yerden değişiyor. Konu bir tıp meselesi olmaktan çıktı. HIV artık sosyal bir mesele. Hak temelli bir mesele. Dolayısıyla dilerim ki doğrudan hak temelli çalışan kurumların sayısı gün geçtikçe çoğalır.

Ne kurban ne de potansiyel katil!

• Semih Özkarakaş

AIDS'li İğne yazı dizimizde bugünkü konuğumuz Semih Özkarakaş. Hem ev arkadaşım hem de Bursa Özgür Renkler'de birlikte olduğum aktivist arkadaşım ve çizer Semih'le HIV aktivizmi, insan hakları mücadelesi ve mevcut HIV politikalarını konuştuk.

- **Uzun zamandır alanda LGBTİ+ aktivizmi yapıyorsun, aynı zamanda kendini HIV aktivisti olarak tanımlıyorsun. Kısaca kendinden ve HIV'e dair farkındalığının nasıl oluştuğundan bahseder misin?**

2013 yılından beri Bursa Özgür Renkler LGBTİ+ Derneği'nde LGBTİ+ aktivizmi yapıyorum. HIV alanında ve transfeminizm alanında çalışıyorum. Galya isminde bir evcil hayat arkadaşım var. Veganım. Ayrıca lubunca çizimler yapan çiçeği burnunda bir çizerim.

HIV farkındalığına dair kendime bir milat belirlersem o milat seninle birlikte yaşamaya başladığımız zaman olabilir. Fakat bu milattan önce de HIV'e dair fikrim vardı. Fikir sahibi olmamın sebeplerinden biri Madonna oldu. Madonna'nın 1989 çıkışlı "Like A Prayer" albümünde HIV konulu bir broşür vardı. 2000'li yılların başında o albümün plağını aldığımda içinden o broşürün çıkmasıyla başladı farkındalığım. Bu broşürle birlikte HIV hakkında araştırmaya başladım diyebilirim. Aynı dönemde Madonna'nın HIV'in kader olduğu bir coğrafyaya gidip orada HIV alanında bir şeyler yapmak için harekete geçmesini konu alan belgeseli "I Am Because We Are"ı izledim. Bütün bunlar HIV hakkında okumamı, araştırmamı sağladı.

Ne zaman Kuir Teori üzerine okumaya, düşünmeye başladım o zaman da HIV'e karşı farkındalığım daha da ilerledi. HIV'e dair düşünmeye, HIV politikalarını HIV ile yaşayanlar için üretmeye başladığımda bu beni HIV konusunda güçlendirdi. Kendimi bildim bileli HIV'i düşünürken kendimi bir sağlık krizinin ortasına değil HIV ile yaşayabilme ihtimalinin ortasına koyuyorum. HIV'in bir insan hakları meselesi olduğunu düşünüyorum, hatta biliyorum.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı UNAIDS'de bunun bir sağlık değil insan hakları sorunu olduğunu söylüyor.

Sonra 2013 yılında aktivizm yapmaya başladığımda şunu fark ettim; sol hareketin turnusolu LGBTİ+'lardır ya, LGBTİ+ hareketinin turnusolu ise HIV ile yaşayanlar. HIV aktivizmini yapmamı en çok teşvik eden şey, haklara erişim söz konusu olduğunda her türlü dayanışmayı gösteren LGBTİ+ hareketi ya da LGBTİ+ özneler, konu HIV'e geldiğinde "kondom kullan" önerisinden öteye adım atmıyordu. Bir araya gelindiğinde alanların HIV pozitifler için ne kadar güvenli olduğu ve buraların ne kadar HIV pozitifler için erişilebilir olduğu konuşulmuyordu. E insan haklarından ve insan haklarının kapsayıcılığından bahsederken neden HIV bu söylem eksenine ele alınmıyordu, ben de bunları sorguluyordum. HIV hakkında söz üretmeye bu motivasyonla başladım diyebilirim.

- **HIV ile yaşayan biri ile, benle beraber yaşıyorsun. HIV ile yaşayan biri ile beraber yaşamamanın deneyimlerinden biraz bahsedebilir misin?**

HIV ile yaşayan biri ile beraber yaşamam aslında bana en çok şunu gösterdi; LGBTİ+'ların maruz kaldığı ayrımcılıklardan ve LGBTİ+ yakınlarının maruz kaldığı ayrımcılıklardan bahsederiz ya hep, HIV ile yaşayan biriyle yaşamak başıma gelebilecek bütün ayrımcılıkları ve hak ihlallerini yüzüme vurdu. Mesela çok iyi anlaştığım partnerim mutfakta HIV ile yaşayan ev arkadaşımın ilaçlarını gördüğünde bana hesap sorma cürretinde bulunmuştu. Ansızın benimle bedensel teması kesmişti ve bana; "HIV ile yaşadığını bana söyleyebilirdin," demişti. O an; "Ben HIV pozitif değilim," demem onu çok rahatlatıyordu. Aksine söyleme gereksinimi duymadım. Onu ilgilendiren bir konu olmadığını belirttim ve yollarımızı ayırdık.

Buna benzer durumlar HIV ile yaşayanların ve HIV ile yaşayanların yakınlarının yaşadığı ayrımcılıkları deneyimlememi sağladı. Hayatım aniden bir "Benim Çocuğum" belgeseline döndü. Bu yüzden HIV ile yaşayan biri ile yaşarken farkındalığımı arttıran birçok deneyim edindim. Bulunduğum dernekte HIV ile yaşayanlara ve HIV ile yaşayanların yakınlarına yönelik akran danışmanlığı vermeye başladım.

Ayrıca HIV ile yaşayan biri ile beraber yaşıyorsan toplumun gözünde sen de HIV pozitifsin demektir. Çünkü toplum HIV pozitiflere ayrımcılıklar silsilesini, damgalamayı ve nefreti sunuyorsa ilk talebi HIV pozitif kişinin yakınlarının da o kişiyi dışlaması gerektiği şeklinde oluyor. Dışlamazsa, daha çok sahip

çıkarsa bu sefer eksenine HIV pozitif kişiyi ve yakınlarını da alıyor. Çünkü toplum günümüzde B Eşittir B'nin (B=B) gerçekliği yerine şu çağdışı mite inanıyor: "HIV bir salgındır." "Bu yüzden sen de, yakınların da, bu alanda çalışan ve politika üretenler de belirli ayrımcılıklara maruz kalmak zorunda," diyor. Ayrıca HIV/AIDS damgalaması halen bir paket. Devamında pozitif olan kişi eşcinsellik şüphesiyle mücadele etmek zorunda kalıyor. Çünkü seksenli yılların başında New York Time'da yayınlanan bir makale ilk önce bu duruma GRID adını veriyor yani Geylerden Kaynaklanan Bağışıklık Yetmezliği. Aradan yaklaşık kırk yıl geçmesine rağmen kültürel bellekte bırakılmış eşcinsel kanseri imgesi değiştirilememiş. Bu sebeple örneğin heterolar ne ailesine ne de eşlerine, partnerlerine açılmıyor. Bir danışanım doktoruna; "Eşcinsel değilim nasıl HIV pozitif olabilirim?" diye sormuş. Bunu duyduğumda aklıma Kaos GL'nin "LGBTİ+ların kurtuluşu heteroları da özgürleştirecektir" motosu gelmişti. Mesela ben HIV ile yaşayan biri ile ev arkadaşı olduğum için düşünülen şey de bana da HIV'in bir noktada mutlaka "bulaşmış" olacağı. HIV pozitif biriyle bir aile kurduğum için bunun sebebini "kader kurbanlığı" olarak görüyorlar. Düşünsene sevginin yalnızca kader kurbanlığı üzerinden kurulabileceğini düşünüyorlar. İşte insanlar seksenlerden miras kalan HIV'e dair bütün gerçek sanılan mitler üzerinden kurgular oluşturmayı seviyorlar. Sonra da anlamsız bir şekilde panik halinde yaşıyorlar.

- **O halde bütün bunları öngörerek neden HIV ile yaşayan biri ile beraber yaşamayı seçtin? Diğer seçenek senin için daha kolaylaştırıcı olmaz mıydı? Ayrıca sen hastalık hastalığı da (hipokondriyak) olan birisin. Bu durumla ilgili ne söylemek istersin?**

Ben bu önyargıların aşıldığını sanıyordum. Ya da düzelteyim, doğrusu ben zamanın ruhuna sahipken insanların zamanın gerisinde kaldığı ve çağdışı mitlere körü körüne inandığı gerçeği ile karşılaştım. Fakat bütün bunlar benim kiminle yaşamak istediğimi seçebileceğim, güncel bilgiye sahip olduğum, HIV'in bir insan hakları meselesi olduğu, başıma gelebilecek önyargılarla yüzleşebileceğim ve bunları aşabileceğim gerçeğini değiştirmiyor.

Evet, ben hastalık hastası (hipokondriyak) biriyim. Oh, açılıp rahatladım valahi. Yani hasta olduğuma inanıp sürekli bir kaygı bozukluğu ile yaşıyorum. Obsesif kompulsif bozukluğu olan tarafım da hastalıklar üzerinden sürekli kulağıma; ölüm yargısını kabul et, diye sesleniyor ama HIV günümüzde kronik bir sağlık durumu. Günde alınan bir ya da belki birden fazla ilaçla HIV'in aktarım özelliği ortadan kalktığı gibi kişiye bir zarar vermesi durumu da ortadan kalkıyor.

- **HIV’i bir insan hakları meselesi olarak ele alıyorsun. HIV’i neden bir insan hakları meselesi olarak ele alıyorsun? Mevcut HIV politikaları hakkında ne düşünüyorsun?**

Aslında birçok sebepten ötürü HIV’i bir insan hakları meselesi olarak ele alıyorum. HIV ortaya çıktığı ilk zamanlardan günümüze kadar dini, siyasi, politik tüm kurumlarca denetlendi ve AIDS bir kriz haline dönüştürüldüğünde devletler, toplumlar ilk adım olarak damgalamayı ve ayrımcılığı tercih ettiler. Günün sonunda bu krizle mücadele etmek için iki yöntemi uyguladılar; eşcinselleri ve cinselliği suçlulaştırmak. Akabinde de “HIV pozitifler virüs yayan katillerdir,” diyerek medya üzerinden HIV pozitif avcısı özneler yarattılar. Bu süreçte AIDS’i bir ‘ilahi ceza’ olarak düşündükleri, cinsel eğitimi yaygınlaştırmadıkları, kondom kullanımı savunmadıkları ve yaygınlaştırmadıkları, cinsellik hakkında ahlakçı tutumlar sergiledikleri, doğru bilgi edinebilme hakkını oluşturmadıkları ve devletler tarafından doğru bilgi yaygınlaştırılmadığı için yani temel hak ihlalleri yaşandığı için bu mesele benim nazarımda bir insan hakları meselesi halini aldı.

Mesela ilk zamanlarda sağlık sektörü ve çalışanları HIV pozitiflerin sağlığı için endişe edecekleri yerde diğer hastaları düşündü. Bu süreçte HIV ile yaşayan öznelerin merkeze alınması gerekirken din temsilcilerinin konuşmasına izin verildi. Din temsilcilerinin nefreti dinlendi. Sağlığa erişim hakkı üzerine etik ve hak temelli yaklaşımlar yaygınlaştırılmadığı için günümüzde dahi bir sağlık çalışanının bilgisi seksenli yılların mitlerinden ibaret. İnsan sağlığı ve sağlığa erişim en kaygan zeminlerdendir ve bir sağlık durumunda toplum kişilere yükler bindirir. HIV meselesinde de “hastalıklı” olarak gördükleri kişileri damgalama yöntemi ile “sağlıklılardan” ayırdılar. Herkesin bir anda sağlık durumunun değişebileceği ve insan hakları açısından sağlığın eşitlikler ilkeleriyle oluşturulması gerektiği gerçeğini kaçırdılar. HIV statüsü pozitif olan birini cezalandırmak, HIV’e günümüzde de bulaşıcılık morali yüklemek sorumluluk almayan otoritelerin suçu kendi üstlerinden atma çabasıdır. Geçmişten günümüze önlemeye, tedaviye ve en önemlisi PReP’e ve PeP’e dair rasyonel politikalar üretememiş olmanın sonucu olarak ayrımcılık politikaları üretiliyor.

Geçmişte Avrupa’da prezervatif reklamlarının yasaklı olduğu dönemlerden günümüzde, Mersin Belediyesi’nin Sağlık Bakanlığı işbirliğiyle dağıtılan prezervatifleri “toplumun örf ve adetlerine uygun” bulmaması ve basında anonim test merkezinin hedef gösterilip kapatılmasına kadar olan süreci düşündüğümüzde halen en temel insan hakları engelleniyor.

Bana öyle geliyor ki, cinsel sağlık bilgisinin yaygınlaştırılmasından çok korkuyorlar. Cinsellik üzerinden baskı yapmanın en önemli ahlakçı unsuru olarak AIDS'i kullanmak da kolaylarına geliyor. Yani yöntemleri şu; kondom dağıtılmasın ve seks yapılsın. Yapılacaksa da sadece evlilik ve tek eşlilik içerisinde yapılsın. Cinselliği baskılayanın en etkili taşıyıcısı olarak AIDS'i kullanıyorlar. Sonuç elbette hüsrân. İnsan hakları alanında HIV pozitiflerin hakları yaygınlaştırılmadan hiç kimse ya da hiçbir yer politika üretmez. HIV ile yaşayanları kapsamayan hiçbir devlet, kurum, sektör, sivil toplum, hareket ve sayamadığım türlü yerler kendi meşruluğunu kazanamaz.

- **Son yaşanan HIV tartışmalarına yönelik düşüncelerin neler?**

HIV ve AIDS ortaya çıktığından beri hiç değişmeyen bir mit var; "HIV pozitif biri ya kurbandır ya da kesinlikle potansiyel katildir!" Bu yüzden HIV pozitiflerin statülerini paylaşmak zorunda olduklarını iddia ve dikta ediyorlar. Zamanında aşırı sağ Fransız bir siyasetçi başka hayatları kurtarmak adı altında HIV pozitiflerin vücuduna 'AIDS' diye bir dövme yapılması gerektiği üzerinden siyaset üretmişti. Bu uygulama çok tanıdık değil mi? Hitler faşizmi. Yıllar sonra günümüzde bu tartışmada taraflar sadece faşist ve karşı tarafı olarak ayrılıyor. Söylemeyenleri hukukla, devletle tehdit ediyorlar. Bunu bilgisizliklerinin saldırganlığıyla yapıyorlar. Hukukçu olduğunu söylediğini söyleyen biri açık kimlikli bir HIV pozitif hedef gösteriyor, feminist hareket ve LGBTI+ hareketinde örgütlenmiş biri devlete söylemek zorundasınız diye kendi eline sopayı alarak konuşabiliyor. Maalesef ifade özgürlüğü adı altında nefret söylemlerinin ve cehaletin meşrulaştırıldığı bir coğrafyada bu tartışmalar bu biçimde devam ediyor. Hatta ayda bir kere şu klişe tweet atılıyor; "Bir ara bu sitede HIV pozitif olduğunu söylememe hakkı olduğunu savunan ultra ilerici hak savunucuları vardı, nerde onlar?" E burdayız aşkım, ne var?

- **Son olarak ne eklemek istersin?**

HIV ile yaşayanlar HIVfobi yüzünden korkmak, acı çekmek zorunda kalmamalı. HIV ile yaşayanlarla değil HIVfobiyle mücadele ederek daha güzel bir yaşam inşa edebiliriz.

Görünmeyen cinsel şiddet türlerini gündemleştirmek

AIDS'li İğne dizimizde bugün Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (CŞMD) adına Begüm Baki ve Nurgül Öz anlatıyor. Begüm ve Nurgül'le CŞMD ve Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği'nin 1 Aralık 2019'da "Statümü Paylaşmak Zorunda Değilim" paylaşımını ve ardından yaşananları konuştuk.

- **Kendinizden bahsedebilir misiniz?**

Nurgül: Merhaba, koruyucu ruh sağlığı alanında çalışıyorum. Aynı zamanda kapsamlı cinsellik eğitmeniyim. Feminist ve queer pedagoji, kapsayıcı eğitim, eleştirel cinsiyet kuramları, beden bilimi ve politikaları gibi ilgi alanlarından beslenerek; cinsel şiddete yönelik koruyucu ve önleyici içerikler üretiliyor. Derneğin bu alanda geliştirdiği politika, strateji ve çalışmalardan sorumluyum. 2010 yılından bu yana sivil toplum alanında çalışıyorum ve feminist hareket ile LGBTİ+ hareketi içerisindeyim.

Begüm: Merhaba, geçen yıl yürüttüğümüz "Öyle Değil Böyle" isimli proje ile birlikte CŞMD (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği) ekibine dahil oldum. Cinsel şiddet sonrası destek sistemi çalışmalarından sorumluyum. Aynı zamanda medya çalışmaları dahilindeki medya izleme, hak temelli haber yazımı ve medya alanında dijital içeriklerin üretilmesinde görev alıyorum. 2015'ten beri sivil toplumda profesyonel olarak çalışıyorum. Hatırlamadığım bir tarihten bu yana LGBTİ+ hareketi ve feminist hareket içerisinde bir yerlerdeyim.

- **Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ni ve dernek çalışmalarını biraz anlatır mısınız?**

Nurgül: Bizler derneği; kadın, LGBTİ+, çocuk, hayvan, göçmen hakları ve ekoloji hareketlerinde yer alan aktivist bir ekip olarak 2014 yılında, İstanbul'da kurduk. Cinsel şiddet meselesinin daha kapsayıcı, kesişimsel ve güçlendirici bir yaklaşımla ele alınmasına ihtiyaç duyan bir ekiptik. Cinsel şiddeti kadın/erkek ayrımı yapmaksızın, ikili cinsiyet kutuplaşmasının ötesinde herkesi ilgilendiren bir konu olarak ele almaya karar verdik. Bu yüzden kendi-

mizi tanıtırken kadın, LGBTİ+ ya da gençlik örgütü olarak sınırlandırmıyoruz. Temel derdimiz cinsel şiddeti daha görünür, konuşulur ve tartışılır kılmak, görünmeyen cinsel şiddet biçimlerini gündemleştirmek ve aralarında hiyerarşi kurmadan tamamıyla mücadele etmek. Bunun için queer feminist bir perspektifle destek, eğitim ve savunuculuk çalışmaları yürütüyoruz. Cinsel şiddeti ortaya çıkaran toplumsal normların, algıların, davranışların ve pratiklerin değişmesine yönelik destekleyici ve farkındalık artırıcı çalışmalar yapıyoruz.

Begüm: Kendi alanım üzerinden dernek çalışmalarımızı anlatmak istiyorum. Geçen yıl “Öyle Değil Böyle” projesi ile medyanın haber diline odaklandık ve toplumdaki cinsel şiddet algısının değişmesine yönelik faaliyetler hayata geçirdik. Dijital üretimler, medya kurumlarına ve iletişim fakültesi öğrencilerine yönelik atölyeler ve ünlü isimlerin yer aldığı bir kampanya yaptık. Bu yıl ise hayatta kalanlara yönelik güçlendirme ve destek çalışmalarına ağırlık veriyoruz, “csdestek.org” isimli bir web sitesi yayınladık. Bu siteyi cinsel şiddetten hayatta kalanların ihtiyaçlarını temel alarak destek hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak amacıyla hazırladık. Siteden başvuru süreçleri, haklarımız ve öz yardım bölümleriyle birlikte İstanbul’da cinsel şiddet alanında hizmet veren birimlerin iletişim ve çalışma bilgilerinin yer aldığı İstanbul Birimler Haritası’na ulaşabilirsiniz. Bunların yanı sıra “Değişim Benimle Başlar” isimli cinsel şiddetin farklı türlerine dair farkındalık atölyeleri, Çocuğun Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı, gençler arası güvenli ilişkilere odaklandığımız Ne Var Ne Yok?! Yaygınlaştırma Programı gibi uzun soluklu çalışmalar yürütüyoruz. Ancak COVID 19 pandemisinden dolayı bu çalışmalarımızı tekrar planlamak, belki dijital ortamda uygulamak üzere yeniden düşünmeye başladık.

- **“Statümü Paylaşmak Zorunda Değilim” kampanyasından da bahsetmenizi isterim. Bu kampanya nasıl ve hangi amaçla ortaya çıktı?**

Nurgül: Görünmeyen cinsel şiddet türlerini gündemleştirmek dedik ya, belki öncelikle bununla neyi kastettiğimizi biraz açabiliriz. Türkiye’de cinsel şiddet denildiğinde bir duraksama oluyor. Taciz, tecavüz, istismar bilinen kavramlar fakat “cinsel şiddet” denildiğinde, insanlar bu kavramı nasıl yorumlayacaklarını şaşıyorlar. Biz cinsel şiddeti farklı şiddet türlerini kapsayan şemsiye bir kavram olarak kullanıyoruz. Bir kişinin bedensel ve/veya cinsel bütünlüğüne yönelik müdahaleler, cinsiyet kimliği ve cinsel pratiklere bağlı ayrımcılık, kontrol ve ötekileştirme de birer cinsel şiddet eylemi. Cinsel şiddet sadece

bireyler arası değildir, kitlelere yönelik de olabilir. Örneğin üreme sağlığı ile ilgili bir hizmete erişimin engellenmesi, şiddetin bir aşağılama ya da cezalandırma aracı olarak kullanılması ya da cinsiyet kimliğine bağlı yapılan zorunlu bir operasyon da cinsel şiddet eylemi olarak sınıflandırılabilir. Biz bu paylaşımı, Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği ile yürüttüğümüz “Cinsel Haklar İnsan Haklarıdır” projesi kapsamında yayınladık. Bu proje ile amacımız az görünen cinsel şiddet türlerini görünür kılarak cinsel sağlık ile cinsel şiddetin ilişkisi üzerine düşünülmesini sağlamaktı. Projenin ilk üretimi Aralık ayına denk gelince, 1 Aralık Dünya AIDS günü için ortak bir mesaj çıkarmaya karar verdik ve HIV ile yaşayan bireylerin yaşadığı ayrımcılık ve hak ihlallerine dikkat çekmek istedik. 1 Aralık paylaşımları genelde bilgi vermek ve test farkındalığı yaratmak üzerine oluyor. Biz ise öznelerin hakları üzerinden bir içerik paylaşmayı ve biraz düşündürmeyi tercih ettik. “HIV statümü paylaşmak zorunda değilim” mesajıyla hem öznelerin haklarına vurgu yapmak hem de HIV statüsünün paylaşılmasının önündeki engellerin tartışılmasını sağlamaktı amaç. HIV ile yaşayanlara yönelik ayrımcı ve fobik söylemlerin de az görünen ve konuşulan bir cinsel şiddet türü olduğunu düşünüyoruz.

Begüm: “HIV statümü paylaşmak zorunda değilim” sloganı ortaya çıktığında ne kadar heyecanlandığımı hatırlıyorum. Nurgül’ün bahsettiği gibi özne odaklı olmasını istedik mesajın. Zira görüyor ve biliyoruz ki, HIV ile yaşayanların özel bilgilerinin paylaşılması maalesef “meşru”. Bunu gerek HIV pozitiflerin sağlık, eğitim, iş, özel yaşamda uğradığı hak ihlallerinden, gerekse LG-BTİ+ hareketi içinde dahi tanık olduğumuz hedef gösterme, etiketlemeler ya da kişinin rızası olmadan paylaşılan HIV statülerinden biliyoruz. Dolayısıyla önce bu hak ihlaline, bu meşruiyet zeminine dikkat çekmek istedik. Ayrıca kuir/trans feminist bir noktadan HIV meselesinin LG-BTİ+ hareketten bağımsız ele alınamayacağını düşünüyoruz. Bu mesaj sonrası aldığımız tepkilerden toplumda HIVfobinin ne kadar yaygın olduğunu bir kez daha gördük, ancak buna mukabil güçlü bir yerden de “statümü paylaşmak zorunda değilim” seslerini duyduk. Bundan sonra bu söylemin Türkiye sivil toplumunda çokça kullanılacağını düşünüyorum.

Nurgül: Evet, Begüm’ün de söylediği gibi HIVfobiyi transfobi ve homofobiden bağımsız düşünmek mümkün değil. HIV ile yaşayanlara yönelik bu korku toplumsal mitlerden, heteronormativiteden ve genel ahlak anlayışından besleniyor. Zaten bunu posta gelen linç yorumlarında da çok açık olarak gördük. HIV ile ilgili ana akım medyada hala “HIV nasıl bulaşır?”, “AIDS’ten şu kadar kişi öldü” gibi başlıkları görebiliyoruz. Şu an toplumda ve medyada HIV ile ilgili mitler hala yaygın, cinayet işleyen ve yargılanan kişiler “HIV

pozitif olduğunu söyledi” diyebiliyor ve tahrik indiriminden yararlanıyor. Sağlıkta akıl almaz uygulamaları haber olarak görüyoruz, ancak ayrımcılık yapan kişilerin ceza alıp almadığını dahi bilmiyoruz. HIVfobi bu algı ve mitlerle meşru hale getiriliyor.

- **“Statümü Paylaşmak Zorunda Değilim” söylemine dair olumsuz tepkileri çokça gördük. Peki kampanya sonrası aldığınız olumlu geri dönüşler oldu mu?**

Begüm: Evet oldu! Sosyal medyada uğradığımız saldırılar, şiddet tehditleri ve devlete şikayet tehditleri elbette canımızı çok sıktı. Özellikle Nurgül, derneğimizin sosyal medya uzmanı İrem ve SGYD’de proje koordinatörü Selim ve ekipteki diğer arkadaşlar o dönemde yoğun emek harcadılar. Hepimiz etkilendik ancak HIV ile yaşayanlardan gelen olumlu geri bildirimler ne kadar doğru bir yerde olduğumuzu gösterdi. Mesela Defne senin aktivizmin bana çok güç verdi. Yıldız da aynı şekilde. Bu sürecin en çalkantılı döneminde yaptığımız telefon konuşmalarını hatırlıyorum. Can sıkıcıydı ama bir şekilde güçlendirici bir tartışma ortamının yaratıldığına inanıyorum.

Nurgül: Türkiye’de HIV aktivizminin genelde statüsünü bilmeyenler için yapıldığı, çoğunlukla test odaklı olduğu ve ilk kez HIV pozitiflerin insan haklarına vurgu yapan bir post paylaşıldığına dair güzel geri dönüşler aldık. Derneğe mail atan ve şiddet hikayelerini paylaşmamızı isteyen HIV ile yaşayanlar, cesur bulduklarını söyleyerek bu paylaşım üzerine derneğe üye olmak isteyen aktivistler, şikayet tehditlerinin ardından destek olmak için arayan avukatlar ve elbette dayanışmak için iletişime geçen HIV aktivizmi yapan dernekler oldu. Hepsi çok iyi hissettirdi. Hatta Pozitif Yaşam Derneği bu postun ardından HIV ile yaşayan bireylere karşı nefret ve ayrımcılık söylemleri üreten twitter kullanıcıları hakkında suç duyurusunda bulundu ve bir açıklama yayınladı.

- **Sosyal medyadaki etkileri göz önüne aldığımızda sizler için bu kampanyanın en büyük çıktısı ne oldu?**

Begüm: Sosyal medya etkilerinden benim anladığım, toplumun büyük bir kesiminin HIV pozitiflerin elinde iğne ile dolaşıp herkesi enfekte etmek isteyen insanlar grubu olarak gördüğü. Bu 90’ların mitiydi. Tek varoluş amaçları herkesi HIV ile enfekte etmektir. Yoğun şiddet dili kullanan ve fobik insanlarda bunu gözlemledim. Ancak feminist hareket ve LGBTİ+ hareketi içerisinde tanıdığımız insanların tutumu ise benim için tam bir fiyaskoydu. HIV ile

yaşayanların yatak odası muhabbetinden öteye geçemedi, herkes kendisini HIV pozitif bir partnerle hayal edip, bana bile isteye bulaştırdı fantezisi kurdu resmen. Bu HIV ile yaşayanlara suç ve faillik atanmasından başka bir şey değil! Beni en çok şaşırtan ise, güncel bilgiye sahip olmadığından bihaber insanların bu kadar rahat yazabilmesiydi. Bu maalesef oldukça üzücü bir çıktı ancak şuna inanıyorum; hem alanda çalışan dernekler hem de öznelerin o dönemki yoğun çabasıyla insanların artık bunları bu kadar rahat yazabileceğini düşünmüyorum. Bence bu bir kazanımdır.

Nurgül: Konunun bir anda hukuk ve suç kapsamında tartışılmaya başlanması, olabilecek en olumsuz örnekler üzerinden konuşulması, “HIV ile yaşayanların bilerek ve isteyerek, gizleme ya da zorlama yoluyla karşısındaki insanlara HIV bulaştıracığı” ve benzeri varsayımlar; HIV pozitif bireylerin toplumda maruz bırakıldığı ötekileştirmenin, suçlanmanın ve hedef gösterilmenin en net örneği aslında. Bu örnekler HIV statüsünün paylaşılmasının önündeki engelleri de gözler önüne sermiyorsa nedir? Cinsel şiddet ve beyan konusu tartışılırken de benzer bir söylemle karşılaşyoruz. Hayatta kalanların yaşadığı hak ihlallerine ve cezasızlığa odaklanmak yerine, insanların yalan beyan ve iftiralara odaklandığını görüyoruz. Nerden baktığımızla ve içselleşmiş önyargılarımızla yüzleşme meselesi. Bu tartışmalardan ve birbirimizden öğrenmek, “hiç böyle düşünmemiştim, bu açıdan bakmamıştım” diyebilmek de bir kazanım. Önyargıları böyle böyle yıkacağız. Ha bir de yakın partner ilişkileri ve onay konusu üzerinden de çok derin tartışmaların açıldığını tanıklık ettim, bunu da bir kazanım olarak görüyorum.

- **O halde toparlayıcı olması açısından; güncel HIV politikalarını nasıl değerlendirdiğinizi de sormak isterim?**

Begüm: Doğrudan bizim alanımızla ilgili değil ancak Türkiye’de Temas Öncesi Korunma yani PrEP ve Temas Sonrası Önleme Tedavisi yani PEP ilaçlarının olmaması büyük bir sorun. Yasal olarak cinsel şiddete maruz bırakılan kişilere PEP ilaçları temin ediliyor ancak bunun da kolay olmadığını eklemek istiyorum. Tabii tüm bunları cinsel özgürlük üzerinden düşünmek gerekiyor. Bunun dışında, Belirlenemeyen=Bulaştırmayan (B=B) politikasını çok önemsiyorum zira HIV ile yaşamak artık kronik tansiyon veya şeker hastası olmak gibi bir durum olarak değerlendiriliyor. Yani tüm bunlar uygun tedaviye erişim sağlandığında yönetilebilen sağlık sorunları. Türkiye’de HIV tanısı alan kişilerin ihtiyaç duyduğu ilaçlar (antiretroviral tedavi) SGK ya da GSS kapsamında karşılanıyor. Dolayısıyla HIV tanısı almanın hayatın sonu olmadığı vurgusu çok önemli. HIV tanısı aldık mı, ya da bir yakınımız bunu bizimle

paylaştığında söyleyebileceğimiz o kadar olumlu şey var ki! Çünkü HIV+'lar negatiflerden tek bir farkla hayatlarını sürdürüyorlar. +'lar statülerini biliyor, - olduğunu var sayanların çoğu ise statüsünü bilmiyor! Öğrenme motivasyonları da pek varmış gibi durmuyor. Örneğin ben, yanılmıyorsam en son iki sene önce test yaptırmıştım. Oysaki anonim test merkezleri var, en azından benzer alanda çalışan bizlerin bunu sürekli yapması gerekiyor. Son olarak; cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar denince akla ilk HIV'in gelmemesi lazım diye düşünüyorum zira PrEP'ler ve tedavilerle HIV yönetilebilir bir duruma dönüşüyor fakat, örneğin HIV preplerinin yaygın olduğu ülkelerde özellikle gonore gibi enfeksiyonların yayıldığı ve bu hastalığa yol açan bakterilerin artık antibiyotik direnci geliştirdiğine dair veriler var. Dolayısıyla statü paylaşmak ya da paylaşmamak değil mesele, bence önemli olan kendimizi bu enfeksiyonlara karşı korumamız gerektiği gerçeği. Hepatit B'nin aşısı ve C'nin tedavisi çıktı, ancak HPV, Herpes virüs ya da diğer enfeksiyonlar ciddi sağlık sorunlarına yol açabiliyor.

Nurgül: Gençlerin sağlıklı oldukları ve sağlık hizmetlerine ihtiyaç duymadıkları gibi bir algı var. Oysa gençler arası HIV yayılım oranı oldukça yüksek. Statülerini bilmiyorlar. Genç dostu sağlık danışma merkezleri, anonim test merkezleri önemli bir ihtiyaç. Yerel yönetimlerin de bu alanda daha fazla sorumluluk almasını bekliyoruz. Kanıta dayalı, yaşa ve gelişime uygun, güvenilir bilgiye erişimin bir insan hakkı olduğu unutulmadan; yaşı, cinsiyeti, cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği ve her türlü statüsünden bağımsız olarak, bilgi ve sağlık hizmetlerine herkes için eşit erişim sunulmalı. Tanı ve tedavi kadar, koruyucu ve önleyici sağlık politikalarının da geliştirilmesi gerekiyor. Önleyici bir uygulama olarak şu an tüm dünyada kapsamlı cinsellik eğitiminin önemi vurgulanıyor. Türkiye'de ise sınırlı sayıda okulda uygulanan ve sınırlı sayıda gence ulaşan bu eğitimlerin bile tehdit altında olduğunu üzülerek takip ediyoruz.

- **HIV alanında önümüzdeki zamanlarda dernek olarak yeni çalışmalarınız olacak mı?**

Begüm: Yeni çalışmalar planlamadık ancak her 1 Aralık'ta aynı postu çıkabileceğimizi düşünüyorum. Bu benim naçizane fikrim. Ancak çalışma alanımız gereği doğrudan HIV çalışmaları yapmıyoruz. Bu soruya belki corona virüs ve HIV üzerinden değinebiliriz. Geçen 1 Aralık'ta sosyal medya kullanıcılarının grip ile HIV karşılaştırması yaparak tartıştıklarını gördük. Sonra Covid-19 geldi bu sefer aynı post ile Covid-19 karşılaştırıldı, bunların bazıları alenen HIVfobiden besleniyordu, bazıları ise sarkastik bir mizah olarak oku-

nabilir belki. Ancak burada ilginç ve önemli olan mesajın unutulmamış olması. Hatta Pozitif Dayanışma'nın mesajını da bu vesileyle anabiliriz: “*#Korona ile #HIV elma ile armut gibidir, karıştırmayalım! Bilgilenelim, doğru içerikleri paylaşalım. Covid-19(koronavirüs) ile HIV'i karşılaştıramazsınız. Covid-19'un ilacı, tedavisi yok, hava yoluyla bile bulaşabiliyor. HIV'in antiretroviral ilacı var ve düzenli kullanımla B=B oluyor yani BULAŞMIYOR!*”

Nurgül: Bu post ve sonrasında yarattığı yankı, Türkiye’de HIV konusundaki tartışmaların ve çalışmaların ne kadar önemli ve gerekli olduğunu bir defa daha kanıtladı. HIVfobinin boyutunu ve ciddi bir cinsel şiddet meselesi olduğunu gösterdi. Bu bağlamda sadece cinsel sağlık değil cinsel şiddet başlığında da ele alınmaya devam edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Planladığımız somut bir çalışma şu an için yok fakat Begüm’ün de dediği gibi konuşmaya devam edeceğiz gibi görünüyor. Kapsamlı cinsellik eğitimi savunuculuk alanlarımız arasında, dolayısıyla dolaylı olarak bu alanda söz üretmeye devam edeceğiz.

- **İkinize de çok teşekkür ederim. Çok keyifli bir röportaj gerçekleştirdiğimizi hissediyorum. Son olarak ne eklemek istersiniz?**

Nurgül: Paylaşmış olduğumuz postta da vurguladığımız gibi enfeksiyonlardan korunmak öncelikle kişinin kendi sorumluluğudur. Bu sorumluluğun bir parçası da başkalarının statüsünden bağımsız olarak, kişilerin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla ilgili kendi statülerini öğrenmek için düzenli test yaptırmalarıdır. Biz de bu sürecin ardından dernek ekibi olarak birlikte test yaptırmaya karar verdik, henüz gidemedik ama evlerimizden çıkabildiğimizde gerçekleştirmek istediğimiz ilk planımız bu.

Postun yarattığı yankının ardından yayınladığımız bilgilendirici açıklama metnini incelemek isteyenler için linki de buraya bırakalım⁴.

Teşekkür ederiz Defne.

4 <https://cinselsiddetlemucadele.org/2019/12/04/1-aralik-dunya-aids-gunu/> , Son erişilme tarihi: 15.10.2020

LGBTİ+ örgütleri anlatıyor

● 17 Mayıs Derneği

Yeni kurulan bir derneğiz. 17 Mayıs Derneği olarak 2 Eylül 2019'da kurulduk ve kuruluş sürecimizde kendimize üç temel çalışma alanı belirledik. Bunlar: Yaşlılık, HIV ve LGBTİ+ örgütleri ve toplumunu güçlendirmek. Yola çıkarken kendimize belirlediğimiz temel çalışma alanlarından birinin HIV olmasının sebebi özellikle HIV'le yaşayan LGBTİ+ kişilerin çoklu ayrımcılıkların hedefinde olması ve bu ayrımcılıkların yeteri kadar görünür olmamasıydı.

HIV alanındaki ilk faaliyetimiz 12-13 Eylül 2019'da Almanya/Berlin'de yapılan EUROPACH projesinin kapanış konferansı "Yaşam Siyaseti: HIV/AIDS Aktivizminin Geçmişini Yarınlarda Hatırlamak" konferansına katılmak oldu. Dernek kurucularımız aynı zamanda Kaos GL'nin ev sahipliği yaptığı "HIV ve Ayrımcılık Karşıtı Paydaş Çalıştayı"na da katıldı. Bu iki etkinlik sonrası HIV alanına yaklaşımımızı belirledik. Çok özet olarak, bu konferans ve çalıştayla birlikte HIV'in sadece bir sağlık hakkı kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği aynı zamanda bir eşit yurttaşlık meselesi olarak ele alınması gerektiğini fark ederek daha geniş bir çerçeveden "HIV meselesine" odaklanmaya karar verdik.

Derneğimizde danışmanlık hizmeti bulunmuyor. Bu alanda danışmanlık veren çok sayıda örgüt var ve bu örgütlerin kapasitesini güçlendirmek için çalışmayı planlıyoruz.

Son süreçte LGBTİ+ toplumuna ve aktivizmine yönelik tehditler gittikçe artıyor. Bu doğrultuda LGBTİ+ örgütlerin sürdürülebilirliğini desteklemek amacıyla, kaynak geliştirme, finans ve idari işler, savunuculuk ve dijital güvenlik gibi alanlarda destek vermeyi hedefliyoruz. Özellikle kriz anlarına müdahale edebilecek bir profesyonel ve gönüllü destek ekiplerinin kurulması hedefleniyor. LGBTİ+ toplumunu ve aktivizmini güçlendirmek için yapacağımız bu çalışmada HIV'le yaşayan LGBTİ+ kişileri güçlendirmek, ayrımcılığa karşı dayanışmak temel önceliklerimiz arasında. HIV'e dair önleme çalışmalarını

yerine getiren çok sayıda kurum da olduğu için biz 17 Mayıs Derneği olarak istedikleri taktirde HIV’le yaşayan LGBTİ+’ların örgütlenebilecekleri alanlar açmayı önemsiyoruz. Bu alanı açmak istiyor ve HIV’le yaşayan LGBTİ+’ların örgütlenme girişimlerini desteklemek istiyoruz.

● BİZ Antalya

Örgütümüz her türlü ayrımcılığa karşı olduğu gibi HIV ile yaşayan bireylere karşı ayrımcılığın da karşısında durmaktadır. HIV ile yaşayan bireyler bize ulaştıklarında derneğimizde güvenli ortam sağlamak ve cinsel sağlık alanında çalışan diğer STK’lara yönlendirmek birincil amaçlarımızdır. Ayrıca hem dernek içindeki hem de Antalya yerelindeki gençlere ulaşmayı amaçladığımız atölyeler düzenliyoruz.

2019 yılında Dünya AIDS Günü’nde Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği ile film gösterimi ve HIV/AIDS konulu cinsel sağlık eğitimi düzenledik. Bilgilendirici broşür hazırladık. Ayrıca Muratpaşa Belediyesi ile anonim ve ücretsiz test merkezi için görüşmelere başladık hatta kış sonu merkezin açılacağı sözünü aldık. Bize verilen bu sözün takipçisi olacağız. Yakın zamanda tekrar görüşmeyi planlıyoruz.

● HEVİ LGBTİ+

HEVİ LGBTİ+ Derneği’nin halihazırda bir Cinsel Sağlık Komisyonu bulunmaktadır. Psikologlar, Tıp Hekimi ve diğer sağlık çalışanlarının da yer aldığı bu komisyon, Cinsel Yolla Buluşan Enfeksiyonlar alanında danışmanlık ve çeşitli farkındalık etkinlikleri düzenlenmektedir.

2016 yılından beridir 1 Aralık Dünya HIV/AIDS Farkındalık Günü kapsamında HIV Fobi ve Stigmatizasyon odaklı politikalarla çalışmalarını yürütmektedir. CYBE hakkında “Kolime Sağlık” adlı bir kitapçık serisi hazırlamakta olan komisyonumuz bu seriye ait bir kitapçığı «10 soruda HIV» başlığına ayırmıştır. Bu serinin diğer sayılarında “10 Soruda HPV ve 10 Soruda Sfiliz” kitapçıklarına yer verilmiştir.

HEVİ LGBTİ+ Derneği 2018 yılında “Türkiye’den HIV Hikayeleri” adlı kitabı yayınlamıştır. Kitapta, çok çeşitli cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim beyanlarında bulunan kişilerin deneyimlerine yer verilerek, HIV ve stigmatizasyona

dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda HEVİ LGBTİ+ Derneği etik ilkeleri gereği hiç kimseye cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve HIV statüsü konularında soru sormayacağı gibi bu alanda çalışma yürüten açık veya kapalı kimlikli kişilere herhangi bir ayrımcılık yapılamaz, kişiler teşhir edilemez.

HEVİ LGBTİ+ Derneği kuruluş amacı gereği cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim alanındaki çalışmalarıyla beraber CYBE alanında hak temelli çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda HIV enfeksiyonunun tıbbi yönünden daha çok HIV ile yaşayan kişilerin toplumda maruz kaldığı fobi, stigmatizasyon, yalnızlaştırılma vb. ayrımcılığa karşı politikalar üretmektedir. Bunun yanında kişilerin tüm bilgileri gizli kalmak şartıyla HIV ve bulaş yolları, testler, PrEP/PEP/ kullanımı Kondom temini konuları dahil CYBE ve özelde HIV hakkında Cinsel Sağlık komisyonunda yer alan kişiler tarafından ücretsiz danışmanlık ve yönlendirme hizmeti verilmektedir.

Belirttiğimiz çalışmalar ve politikalar gereği 2020 yılı ve sonrasında da birincil politikamız HIV fobi ile mücadele ve HIV ile yaşayanların yaşadığı ayrımcılıkla mücadele olacaktır. Bunu yanı sıra CYBE temelinde korunma, gönüllü danışmanlık ve yönlendirme konularındaki çalışmalarımız da devam edecektir.

● Kaos GL

Tarihsel olarak baktığımızda bir dergi ile yola çıktığımız ve çalışmalarımızın önemli bir kısmını yayıncılık oluşturduğu için özellikle yayıncılık açısından HIV, Kaos GL'nin tarihinde önemli bir yer kaplıyor.

Kaos GL dergisinin 90'lardaki sayılarında HIV'e dair, o dönem için güncel sayılabilecek politik metin çevirileri ve yazıları ile Türkiye'de HIV alanındaki tarih yazımına bir katkımız var. Bunun yanı sıra derneklediğimiz dönemde ilk yaptığımız projelerden biri HIV ve HIV'e dair önleme ve araştırma projesiydi. Ancak özellikle alanda çalışan pozitif örgütlerin kurulmasıyla birlikte HIV alanındaki çalışmalarımızı yalnız yürütmek yerine pozitif örgütlerle birlikte yürütme eğilimine gittik. Bu çalışmalar bizim açımızdan bir öğrenme süreci yarattı diyebiliriz.

Son birkaç yılda ise HIV'in zaman içerisinde öncelikli gördüğümüz bir alan olmaktan çıktığını fark ettik ve kendimize dönük eleştirel bir süreç başlattık. Bu öz eleştirel sürecin sonucunda şu anda Kaos GL olarak hem HIV politikasını oluşturma hem de bu alanda daha fazla sorumluluk alarak HIV'le

yaşayan LGBTİ+'ların maruz bırakıldığı ayrımcılığı gündemleştirme yönünde çalışmalarımızı hızlanarak sürdürüyoruz.

Somutlaştırmak gerekirse; insan hakları programımız açısından uluslararası mekanizmalar ile görüşmeler ve raporlamalarda HIV ile yaşayan kişilerin insan hakları meselesini her zaman gündemde tutmaya çalışıyoruz. Farkındalık ve kapasite geliştirme etkinliklerimiz kapsamında HIV'i hem kendi gündemimizde hem de iletişimde olduğumuz paydaşlarımızın gündeminde tutmaya çalışıyoruz. Belediyeler ile kurduğumuz savunuculuk düzleminde HIV alanına dair gönüllü test ve danışmanlık merkezleri gibi somut talepler hep yer alıyor. Ayrıca HIV alanında çalışan paydaşları bir araya getirdiğimiz koordinasyon toplantıları düzenliyoruz. Bunlarda amacımız hem ayrımcılıkla mücadeleyi birlikte örmek hem de vaka takip ve danışmanlık süreçlerini öğrendiğince çok taraflı bir biçimde yürütmek.

Güncel olarak birkaç çalışmamızdan bahsetmek sorunuza daha somut yanıt vermek açısından iyi olabilir. Bu sene 1-2 Şubat tarihleri arasında Ankara'da "HIV ve Ayrımcılık Karşıtı Paydaş Çalıştayı" düzenledik. HIV'le yaşayan kişileri hedef alan ayrımcılıkla mücadele, yeni tedavi yöntemleri, tedaviye erişim, önleme yöntemleri ve önleme yöntemlerine erişimi alandaki paydaşlarla tartışmak için düzenlediğimiz çalıştaya çok sayıda sivil toplum kuruluşu ve gönüllü danışmanlık ve test merkezi katıldı. Bursa Özgür Renkler, İzmir Genç LGBTİ+, Pozitif-İz, Pozitif Yaşam, Sağlıkta Genç Yaklaşımlar, SPoD, 17 Mayıs dernekleri; Pozitif Dayanışma oluşumu, Türkiye Aile Planlaması Vakfı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı ile Mersin Büyükşehir, Ankara Çankaya, İstanbul Beşiktaş Gönüllü Test ve Danışmanlık merkezleri ve Şişli Belediyesi Eşitlik Birimi'nin katıldığı çalıştayda HIV ve ayrımcılığı tartışma imkanı bulduk.

Bir diğer önemli çalışma ise bizim de parçası olduğumuz uluslararası EUROPACH projesiydi. EUROPACH, Almanya, Polonya, İngiltere ve İsviçre'den dört araştırma grubu ile akademide yer almayan 14 sivil toplum kuruluşu arasındaki sıkı iş birliğinden oluşan bir projeydi. Sivil toplum kuruluşları partner organizasyonlar olarak araştırma süreci içinde araştırmaya danışman olarak katkıda bulundu. Bu kapsamda biz de hem çalışmanın Türkiye etabında HIV aktivizmine dair arşiv materyallerimizi paylaştık hem de Türkiye araştırmasında sözlü tarih görüşmelerinde kolaylaştırıcı rol üstlendik. Araştırmacılar sağlık hizmeti, aktivizm ve politika gelişimi alanlarında arşiv taraması, sahadaki önemli aktörlerle mülakat ve katılımcı gözlemler gerçekleştirip, araştırma ve incelemelerine aynı zamanda siyasal aktörlerin HIV ve AIDS'e karşı tepkilerini de dahil etti. Geçtiğimiz yıl sonlanan proje kapsamında online bir arşiv açıldı. Bu arşivin yanı sıra; 2019'da EUROPACH projesinin kapanış

konferansı 12-13 Eylül'de Berlin'de gerçekleşti. Bu konferansta Türkiye'de HIV aktivizminin tarihine ilişkin kendi deneyimimizi paylaşma ve bölgesel bir dayanışma örgütlemek için diğerk ülke deneyimlerini öğrenme fırsatımız oldu. Projede Almanca olarak yayınlanan sözlü tarih kitabında derneğimizin Umut Güner ile bir röportaj da yer alıyor.

Bundan önce de 1 Aralık Dünya AIDS Günü dolayısıyla HIV, LGBTİ+, kadın ve gençlik alanlarında çalışan sivil toplum kuruluşları olarak 4 Aralık 2019'da Ankara ankaya Belediyesi'ni ziyaret ettik. Kaos GL, Kırmızı şemsiye, Pembe Hayat, Pozitif-İz, Pozitif Yaşam, Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği ve Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği'nden oluşan sivil toplum heyeti olarak ankaya Belediyesi'nin Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezi'nde belediyenin sosyal yardım işleri müdürlüğü yetkilileri ve merkez çalışanları ile buluştuk. Ardından sivil toplum örgütleri olarak Sağlık Bakanlığı'nın 2019-2024 Türkiye'de HIV/AIDS Kontrol Programı'nı tartıştık.

Bu programa dair bizim Kaos GL olarak temel eleştirilerimiz şöyle özetlenebilir: HIV'le yaşayan kişilerin temel insan haklarını, mahremiyet haklarını korumak ve ayrımcılığa karşı etkin mücadele etmek için Sağlık Bakanlığı'nın kontrol programına sivil toplumun katılımı önem taşıyor. Bakanlığın daha önce yayınladığı program hedeflerine ulaşıp ulaşmadığına ilişkin kamuoyunu şeffaf bir şekilde bilgilendirmesi gerekiyor. Kontrol programının PrEP gibi yöntemleri içermesi gerekirken, kontrol programı kapsamında faaliyet yürütürken güncel veriler kullanılmalı. Sağlık Bakanlığı, meslek içi eğitimler de dahil olmak üzere farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yürütmeli. Bu alışmalar önlemenin yanı sıra HIV'le yaşayan kişilerin haklarını ve ayrımcılık yasağını da içermeli. Sağlık Bakanlığı kondom ve PrEP gibi araç ve yöntemlerin erişilebilir olması konusunda adımlar atmalı. Bunun yanı sıra HIV'le yaşayan kişilerin ilaçlara erişiminde de kolaylaştırıcı rol üstlenmeli.

Son dönemdeki bütün bu çalışmalarımızdaki ortak çabamız HIV'i ve HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların temel haklarını hem Kaos GL içerisinde hem de bütün çalışmalarımızda ana akımlaştırmak. HIV politikamızın bel kemiğini bu strateji oluşturuyor. Bu strateji kapsamında HIV politikasını ve aktivizmini 1 Aralık'a sıkıştırmadan bütün bir yıla yaymaya, HIV alanında paydaşları bir araya getirerek politika üretmeye ve HIV'i diğerk etkinliklerimiz ve savunuculuk faaliyetimizin doğal bir parçası haline getirmeye çalışıyoruz.

Bu kapsamda bir diğerk önemli aracımız ise KaosGL.org internet gazetesi. HIV'le yaşayan kişilerin temel hakları yayın politikamız kapsamında önce-liklerimiz arasında yer alıyor. Medyada HIV'le yaşayan kişilerin deneyimleri

yeteri kadar yer almadığı, HIV'in salt bir sağlık konusu olarak yalnızca HIV negatiflere dönük "HIV'den korunma" çerçevesinde haberlerin yer aldığını biliyoruz. Bunu kırmak için HIV'le yaşayan kişilerin deneyimlerine röportaj ve köşe yazıları ile KaosGL.org'ta yer veriyoruz. Uluslararası alandaki gelişmeleri Türkçeleştirerek Türkçe HIV aktivizmi literatürüne katkı sağlıyoruz. HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların maruz kaldığı çoklu ayrımcılığı kayda geçirmek için röportaj ve özel haberler hazırlayıp yayınlıyoruz. Alandaki uzmanların görüşlerine yer veriyoruz. Pozitif örgütlerin ve LGBTİ+ örgütlerinin HIV'e ilişkin çalışmalarını ve etkinliklerini duyurmak için haberler yapıyoruz. Medyayı izliyor ve medyadaki ayrımcılık ve nefret söylemini haber analiz yazılarımız ile gündemde tutmaya çalışıyoruz. Bir yandan da HIV'le yaşayan kişilerin danışmanlık alabileceği adresleri yaygınlaştırıyoruz. Kültür sanat alanındaki gelişmeler de haberlerimiz arasında yer alıyor. HIV'e ilişkin bilgilendirici içerikler de hazırlıyoruz. 2019 Mart ayından 2020 Mart ayına kadar, yani bir yılda konusu doğrudan HIV ve HIV'le yaşayan kişilerin hakları olan yüze yakın içerik ürettik. Bu içeriklerin büyük bir bölümü özel haberler ve köşe yazılarıydı.

Uzun yıllardır yeni tanı almış veya HIV ile yaşadığına ilişkin şüpheleri olan LGBTİ+'ların sorularına hızlı ve etkin bir biçimde cevap almalarını sağlayacak online danışma adresi pozitif@kaosgl.org üzerinden danışmanlık yapıyoruz. Online danışma ağı ile HIV pozitif ve HIV negatif kişilere doğru ve sağlıklı bilgilendirme yapmayı amaçlıyoruz.

● **Kuir Kıbrıs**

27 Ocak 2014'te, Kıbrıs'ın kuzeyindeki Ceza Yasası'ndaki yetişkin erkekler arası, rızaya dayalı cinsel davranışları beş yıla kadar hapis ile cezalandıran yasa maddelerinin kaldırılmasından sonra, Kuir Kıbrıs Derneği aktif bir biçimde cinsiyet, cinsiyet ifadesi, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılıklarıyla mücadele etme imkanı bulmuştur.

2014 yılından itibaren yürüttüğü proje ve diğer çalışmalarla, toplumdaki homofobi, bifobi ve transfobi ile mücadele ederken, LGBTİ+ bireylerin de yaşamın çeşitli alanlarında farkındalıklarını artırmak için çalışmalar yapmaktadır.

HIV ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklarla ilgili çalışmalar derneğin Sağlık Komitesi tarafından yürütülmektedir. Bu alanda öncelikle tüm adadaki HIV vakaları ile ilgili epidemiyolojik bir çalışma yapılması için iki toplumlu bir proje başlatılmıştır. Bu proje her iki toplumun veri tabanlarını birleştirip ortak bir

durum tespiti yapmayı hedeflemektedir. İlk haritalandırmadan sonra her yıl tekrarlanacak olan bu çalışma ile ada genelinde HIV ile ilgili gelişmeleri takip etme ve bunlar üzerinden sağlık stratejisi hakkında politika üretme şansı olacaktır. Bunun yanında; dernek, toplumda HIV konusunda farkındalık yaratmak için farklı paydaşlarla birlikte seminerler ve etkinlikler düzenlemekte ve HIV'den korunmak için nelerin yapılması gerektiğini anlatan eğitici broşür ve görseller hazırlayıp bunları da paylaşmaktadır. HIV pozitif teşhisi konulan yabancı uyrukluların ülkeden ihraç edilmesini emreden yasanın değişmesi için hem yasa yapıcılar, hem de Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı nezdinde lobicilik çalışmaları da yürüten dernek, aynı zamanda HIV+ teşhisi alındıktan sonra işine son verilen veya başka türlü mağduriyete uğrayan bireyler için de yasal mücadele süreçlerinde yardımcı olmaktadır. Dernek, Dayanışma Hattı üzerinden HIV ile yaşayanların talep etmeleri halinde yasal ve psikolojik destek sağlayabilmektedir. Bunların dışında, hem HIV hem de genel cinsel yolla bulaşan hastalıklar için tarama kampanyaları yapmayı hedefleyen dernek, web sitesi altında LGBTI+ Sağlığı ile ilgili bir alt site açıp HIV'ye dair bilgilendirici ve yönlendirici bilgileri buradan yayınlamayı hedeflemektedir.

● Lambdaİstanbul

Bizler Lambdaİstanbul gönüllüleri olarak, çalışmalarımızda ve söylemlerimizde ilkelerimizi temel alıyoruz ve bu ilkelerden birisi de 'her türlü ayrımcılığa karşı dayanışma ilkesi'. Bahsi geçen ilke, HIV statüsü sebebiyle ayrımcılığa maruz bırakılan kişileri de açık bir şekilde içeriyor ve bu sebeple oluşan baskı ve ayrımcılığın karşısında olduğumuzu ifade ediyor.

Güncel HIV meselelerinde politika üretebilmek ve dayanışmayı güçlendirmek için Şişli Kent Konseyi bünyesinde kurulan HIV Farkındalık Komisyonu'nun üyesi olduk. Bu komisyonda yer alan ve bu alanda çalışan örgütler (SPoD, Pozitif Yaşam, Pozitif-İz, Boysan'ın Evi, Ladeg+) ve bağımsız aktivistlerle ortak çalışmalar planlıyoruz.

HIV ile yaşayanlara dair şu anda danışmanlık hizmeti vermiyoruz; fakat gelen talepleri bu alanda danışmanlık veren kurumlara yönlendiriyoruz.

2015-2016 yıllarında Şişli Belediyesi Boysan Yakar Test Merkezi'ne düzenli olarak HIV testi yaptırmaya gidiyorduk. Bu açık bir etkinlikti ve 'kimse yalnız kalmak zorunda değil' diyerek herkesi her ay bizimle test yaptırmaya çağırıyorduk. Daha sonra bu etkinliklere çeşitli sebeplerle ara vermek durumunda

kaldık. Testlerin ücretsiz ve anonim olarak yapıldığı Boysan Yakar Test Merkezi'ne 'birlikte test yaptırma' etkinliklerini yeniden başlatmak için HIV Farkındalık Komisyonu ile çalışma yürütmekteyiz. Bu alanda çalışan örgütler ile hem düzenli test etkinliklerini yeniden başlatmayı hem de test yaptırmaya gitmeden önce farkındalık eğitimleri gerçekleştirmeyi planlıyoruz.

HIV meselesine dair gelecek planlarımız, HIV farkındalık komisyonu ile bu alanda çalışan örgütlerle iş birliği yaparak ortak politika üretmek ve kapasite geliştirerek HIV alanındaki savunuculuk faaliyetlerimizi güçlendirmek. Bu motivasyonla Lambdaistanbul bünyesinde HIV farkındalık komisyonu kurulabilirse, daha etkin çalışmalar yapmamız ayrıca mümkün olacaktır.

● LİSTAG

Biz çok yeni bir derneğiz, HIV politikamız henüz yok ama her türlü ayrımcılığa karşı olma politikamızın da gereği olarak HIV farkındalığı adına örgütümüzde her sene HIV dernekleri ile atölye çalışmaları düzenliyoruz, faaliyetlerimiz şu an bunlar ile sınırlı.

● Muamma LGBTİ+

Politikalarımız arasında henüz HIV+ politikası yazılı olarak olmamakla birlikte; bu soru ile bir politika metni hazırlamanın kapsayıcı olacağını düşünüyoruz. Burada HIV aktivistlerinden ve HIV+ çalışan örgütlerden destek alabiliriz. Bu arada, HIV alanında çalışan örgütlerden derneğimiz Muamma'ya gönderilen her türlü yayın, derneğimiz gönüllü ve destekçilerine dağıtılmakta ve konuyla ilgili bilgilendirme, farkındalık toplantıları ve okumaları yapılmaktadır.

HIV meselesi "yazılı olmayan" politikamız gereği; HIV+ danışanlara danışmanlık hizmeti vermekte, akran danışanlarına yönlendirme yapmakta, Mersin Üniversitesi Enfeksiyon Anabilim Dalı ile vaka yönetimi yapmaktayız. HIV+'ları kapsayıcı etkinlikler organize etmek, dilimizi toplumsal cinsiyet eşitliğine, LGBTİ+ haklarına duyarlı ve "pozitif" örmekteyiz. Ayrıca her yıl 1 Aralık haftasında Tabip Odası Mersin Şubesi ile ortak etkinlikler yapıyoruz. Fakat artık sadece Aralık ayında yapılan etkinliklerin yetersiz olduğuna inanıyor ve bu etkinliklerin yıla yayılması gerektiğini düşünüyoruz. Buna dair bir yıllık takvim çıkarmak istemekteyiz.

● Özgür Renkler

Özgür Renkler LGBTİ+ Derneği 2016 yılında dernek olmasına karşın Özgür Renkler LGBTİ+ Topluluğu olarak anıldığı dernek öncesi yılların 2015 sene-sinde HIV konusunda ilk etkinliklerini gerçekleştirmiştir. Özgür Renkler, 2015 yılında Kaos GL'den gelen bir HIV aktivisti ve dernek içerisinde örgütlü açık kimlikli bir diğer HIV aktivisti ile iki panel düzenlemiştir. Bu panellerin ilki SanatMahal'de, ikincisi ise Nilüfer Belediyesi ile ortak yapıp Konak Dernek-ler Yerleşkesi'nde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca topluluk aynı yıl örgütlülüğünü sürdürdüğü bir kafede yine HIV konusuna dair başka bir bilgilendirici et-kinlik daha gerçekleştirmiştir. Topluluk bu etkinlikler ile HIV'in ne olduğu, aktarım yollarının neler olduğu, HIV ile yaşayanları güçlendirmek adına neler yapılabileceği gibi konuları tartışmış ve topluluk içerisinde HIV konusunu gündemleştirmiştir.

2015 yılında yapılan bu etkinlikler neticesinde Özgür Renkler, HIV çalışma-larını 1 Aralık Dünya AIDS Günü dışında da gerçekleştirmesi gerektiğini fark etmiştir.

Özgür Renkler, dernek olduğu 2016 yılında HIV meselesine dair daha ge-niş etkinlikler düzenlemeye başlamıştır. Dernek, 2016 yılında Nazım Hikmet Kültürevi'nde gerçekleştirdiği 17 Mayıs etkinliklerinin bir bölümünü HIV ko-nusuna ayırmıştır. Ayrıca dernek bu yıllarda sahip olduğu küçük hibeler sa-yesinde HIV konusunda bilgilendirici broşürler ve savunuculuğu artırıcı bez çanta, rozet gibi materyaller hazırlamıştır. Bu materyaller derneğin diğer etkinlik ve buluşmalarında kullanılmıştır.

Dernek ayrıca geçtiğimiz yıllarda Ekipişi Derneği ile ortak bir çalışma dü-zenlemiş, bu çalışma ile HIV konusunda bilgilendirici bir video hazırlamış ve videoyu sosyal medya hesaplarından yayınlamıştır. Video kısa zamanda 40.000'i aşkın görüntülenme elde etmiştir.

Özgür Renkler Derneği kurulduğu yıldan bu yana yalnızca 1 Aralık günle-rinde değil yıl boyu muhtelif zamanlarda HIV meselesine dair bilgilendirici, farkındalık artırıcı etkinlikler düzenlemektedir. Dernek son olarak geçtiği-miz Aralık ayında hazırladığı basın açıklamasını da dernek hesaplarından yayınlamıştır.

Özgür Renkler Derneği HIV politikalarını HIV ile yaşayan kişileri merkeze alarak oluşturmuştur. Bu noktadan hareketle dernek hazırladığı politika ve prosedür metinlerinde HIV meselesine öncelik tanıdığını açık olarak belirt-

mektedir. Özgür Renkler bu zamana kadar HIV konusunda yaptığı panel, video, söyleşi, savunuculuk materyallerinin hazırlanması yahut parti gibi etkinliklerin yanı sıra 2018 yılında Bursa'da düzenlenen 1 Mayıs eyleminde pankartlarına HIV ile yaşayan işçilerin uğradığı hak ihlallerini de taşımıştır.

Dernek öncelikle kendi iç yapısında HIV ile yaşayanların açılabilceği uygun bir zemin yaratma çalışmalarını sürdürürken bunu politik bir söz haline getirip diğer kurum ve kuruluşlar arasında da yaygınlaştırmak için çalışmaktadır. Ayrıca dernek 2015 yılından bu yana HIV konusuna dair profesyonel ve akran desteği vermekte, yönlendirmeler yapmaktadır. Ayrıca anonim test merkezlerinin yaygınlaşması adına politikalar gerçekleştirmektedir. Bu etkinlik ve prosedürlerin yanı sıra Özgür Renkler Derneği özet olarak; HIVfobi ile mücadele eder, HIV ile yaşayanların açılabilceği uygun ve güvenli zeminleri yaratmak için çalışır, HIV meselesinin merkezine HIV ile yaşayanları koyar ve HIV ile yaşayanların uğradığı hak ihlali, ayrımcılık gibi nefret tutumlarının karşısında durur.

● Pembe Hayat

Pembe Hayat, aktivizm yürüttüğü alanlarda HIV başlığını ele alırken, bu başlığın çok boyutluluğunun bilinciyle hareket ediyor. HIV ile yaşayan bireylerin yaşadıkları sorunların çok ciddi bir kısmının HIVfobiden, yanlış ve/veya eksik bilgidir kaynaklandığını düşünen Pembe Hayat, HIV konusunu politik, medikal ve sosyal boyutlarıyla ele alıyor.

Üye, gönüllü ve çalışanlarının HIV konusunda bilinçlenmesini önceleyen Pembe Hayat, bu hususta uzmanlaşan diğer STK'larla eşgüdümlü hareket etmeyi doğru buluyor ve HIV ile yaşayan bireylerin psikososyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesini önceliyor. Pembe Hayat, kuruma HIV konusunda danışmanlık talep etmek için ulaşan kişilere ön danışmanlık veriyor ve kişileri güvenilir olan STK'lara yönlendirerek takip yapıyor. HIV'i ele alırken topluma yayılmış olan HIVfobinin ortadan kaldırılması ve HIV ile yaşayan bireylerin güvenli alanlarının artırılmasını önceliyor. Aynı zamanda HIV meselesine dair pratiklerini de alanda uzman sivil toplum kuruluşlarıyla ortak faaliyetler yürüterek ve temas ettiği kitleyi fobiden arındırarak HIV konusunda şiddetsiz bir atmosfer yaratılmasını önceliyor.

HIV: Human Immunodeficiency Virus tanımının baş harflerinden oluşur. İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü anlamına gelir. Adından da anlaşılacağı üzere insana dair bir virüstür. HIV, konakçı bir virüs olarak tanımlanabilir ve canlılığını sürdürürebilmek için konakçı bir canlı hücreye ihtiyaç duyar. Bu sebeple bağışıklık sisteminin enfeksiyonlarla mücadele eden **CD4 (T Hücresi)** hücrelerini tahrip eder. HIV, tahrip ettiği CD4 hücresinde yeni kopyalarını yaratır ve kopya virüsler diğer CD4 hücrelerini tahrip etmeye devam eder. Mevcut ilaçlar sayesinde HIV kontrol edilebilir bir virüs haline gelmiştir. Bu ilaçlar sayesinde kopya virüsler canlılığını yitirir ve HIV, bağışıklık sistemi hücrelerini tahrip edemez.

AIDS: Acquired Immunodeficiency Syndrome tanımının kısaltmasıdır. Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu anlamına gelir. HIV tedavisinin alınmadığı, bağışıklık sistemi hücrelerinin giderek tahrip olduğu ve vücutun fırsatçı enfeksiyonlara açık olduğu evreyi tanımlamak için kullanılır. Kişinin vefatı ile sonlanabilecek süreç AIDS evresi dolayısıyla gerçekleşse de sürecin sebebi fırsatçı enfeksiyonlardır. Günümüzde uygun tedavi ile HIV ile yaşayan kişiler AIDS evresine gelmeden hayatlarını sağlıklı bir biçimde devam ettirmekte, AIDS evresinde olan kişilerin yalnızca HIV taşıyıcısı evresine geri döndürülmesi de mümkün olabilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere AIDS artık günümüzde çok fazla duymadığımız bir kelimedir. Nitekim her AIDS evresinde olan kişi HIV taşıyıcısıyken her HIV taşıyıcısı AIDS evresinde olmamaktadır.

ART: Antiretroviral treatment kelimelerinin kısaltılmışıdır. Antiretroviral tedavi anlamını taşımaktadır. Antiretroviral tedavi **ARV (Antiretroviral)** ilaçlarını da kapsar. Uygun ilaç ve uygun doz kullanımı ile HIV ile yaşayan kişiler günde bir veya birkaç ilaç kullanarak hayatlarına sağlıklı bir şekilde devam etmektedir. HIV ilaçları HIV virüsünün baskılanmasını sağlamaktadır. Bu baskılanma ise kişilerin bağışıklık sistemi hücrelerinin çoğalmasına ve HIV'in bu hücrelere zarar verememesine vesile olmaktadır.

B=B/U=U: HIV literatüründe yerini almış en önemli kavramlardan biri U=U kavramıdır. U=U yani Undetectable=Untransmittable Türkçeye B=B yani Belirlenemeyen=Bulaşmayan olarak uyarlanmıştır. Yapılan iki bilimsel çalışma HIV tedavisi alan kişilerin virüs yükleri saptanamaz/belirlenemez duruma geldiğinde HIV'in bu kişilerden cinsel yolla bulaşmayan/aktarılmayan duruma geldiğini de göstermektedir. Yapılan bilimsel çalışma kapsamında partnerlerden birinin HIV pozitif diğerinin HIV negatif olduğu 1000'den fazla her cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden partnerlerin 100.000'e yakın kondomsuz cinsel birlikteliğinde HIV aktarımının sıfır olduğu görülmüştür. Bu çalışma ABD ve Avrupa Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi, UNAIDS (Birleşmiş Milletler HIV/AIDS Ortak Programı) ve DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) gibi pek çok sağlık örgütü tarafından kabul edilmiştir.

Anonim ve Ücretsiz Test Merkezi: Hiçbir ücret ve kimlik bilgisi istenmeden, kişilerin kendilerine verilen kod ile HIV testi yaptırabileceği ve test sürecini takip edebileceği merkezlerdir. Bu hizmet herkese açık olup, herhangi bir sosyal güvence koşulu talep edilmemektedir. Türkiye'de Beşiktaş, Şişli, Nilüfer, Çankaya ve Konak belediyeleri anonim ve ücretsiz test hizmetini bu merkezlerde sunmaktadır.

● **Kavramları nasıl kullanmalıyız?**

HIV'in son harfi olan "V" virüs kelimesini temsil etmektedir. Bu sebeple "HIV virüsü" yanlış bir kullanımdır. HIV kendi başına doğru bir kullanımdır. Benzer şekilde AIDS'in son harfi olan "S" sendrom kelimesini temsil etmektedir. Bu sebeple "AIDS sendromu" yanlış bir kullanımdır. AIDS evresi veya AIDS tablosu doğru bir kullanımdır. Ayrıca AIDS'in bir mikrop, virüs ya da hastalık olmadığı düşünüldüğünde AIDS mikrobiyom/virüsü, AIDS hastası gibi kullanımlarda terminolojik olarak son derece yanlıştır.

HIV ile enfekte olmuş kişiler HIV pozitif kişilerdir. "HIV ile enfekte", "HIV pozitif" veya "HIV ile yaşayan" kavramları kullanımı doğru kavramlardır. Buna karşın "HIV'li" veya "AIDS'li" kavramları önüne gelmiş "lı" gibi ekler sebebiyle önyargıyı beslemekte ve HIV ile yaşayanları ayrı bir gruba ötelemektedir. Bu sebeple bu kavramların kullanılması tercih edilmemelidir. "HIV taşıyıcısı kavramı" da kişinin bir yük taşıdığı imasında bulunduğu için kullanılmaması gereken kavramlardır.

“HIV kapmak”, “AIDS kapmak” gibi kullanımlar da yanlıştır. “HIV ile enfekte olmak” kavramı bunun yerine tercih edilmelidir. Nitekim “kapmak” kelimesi kötü bir şeyin kapılması, bir suçun veya günahın kapılması anlamını içermekte ve HIV ile enfekte olmuş kişileri kriminalize etmektedir.

Son olarak HIV’in ve HIV ile yaşamanın görselleştirilmesi ayrıca önem arz etmektedir. Bu noktada ön yargıları besleyen iğne, zayıflamış insan, bir etnik kökeni veya azınlığı temsil eden görsel, maskeli veya yüzü kapatılmış insan görselleri yerine güçlendirici görseller tercih edilmelidir. Günümüzde 2015 yılı sonu itibarıyla dünyada yaklaşık 36,7 milyon kişi HIV ile yaşamaktadır. Unutulmamalıdır ki HIV ile yaşayan kişiler insan hakları ihlallerine, şiddete, nefrete, ayrımcılığa, ön yargılara maruz bırakılmakta ve bu gidişata karşın açılarak, güncel bilgileri yaygınlaştırarak, örgütlenerek, hikayelerini duyurarak mücadele etmektedirler.

